

ΕΡΜΗΣ Ο ΛΟΓΙΟΣ.

τῆς α΄.

19

Ὀκτωβρίου.

1820

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ.

Ἀκολουθία καὶ τέλος τοῦ παραρτήματος εἰς τὴν Ἐπίκρισιν
τῆς Ποιητικῆς τοῦ κυρίου Οἰκονόμου (ὄρα Δ. Ἐρμ.
1820 ἀριθμ. 8 καὶ 9).

Ὀλίγας μερικὰς παρατηρήσεις εἰς τὸ περὶ Ἐποποιίας, περὶ
Δραματοποιίας, καὶ εἰς ὅλον τὸ Β' βιβλίον τῆς Ποιητικῆς τοῦ
κυρίου Οἰκονόμου, ὡς ἦτον ἀπ' ἀρχῆς τὸ σχέδιον, ἀναγκάζο-
μαι τῶρα ν' ἀποκόψω· διότι βλέπω ὅτι τὸ παράρτημα τοῦ
μεταφραστοῦ ἐγίνετο πολὺ διεξοδικώτερον ἀπὸ τὴν καὶ αὐτὸ ἐπί-
κρισιν· μαζὶ μὲ τούτο δὲ συντρέχει καὶ ἄλλο αἰτιον τὸ ἐξῆς.
Μαυθαίνω ὅτι ὁμογενὴς λόγιος, σπουδάζων εἰς τὰς Ἀκαδημίας
τῆς ἀρκτικῆς Γερμανίας, πρὸ πολλοῦ ἐτοιμάζει διεξοδικὴν ἐ-
πίκρισιν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος συγγράμματος. Ὡς ἔμπειρος δὲ
τῶν ἐδικῶν μας, καὶ γυμνασμένος εἰς τὰ τῶν Εὐρωπαίων,
σκοπὸν ἔχει μὲ γερμανικὴν ἀκριβολογίαν νὰ μὴ παρατήσῃ
οὐδὲ τὸ παραμικρὸν ἀνεξέταστον ἐκ τοῦ λεκτικοῦ καὶ πραγ-
ματικοῦ. Μὲ διαφορετικὸς χαρακτῆρας μελετᾷ νὰ τυπώσῃ
ὅσας λέξεις καὶ φράσεις κρίνει ἀναρμόζους εἰς τὴν γλώσσάν
μας, ἵνα προσέβῃ διὰ μιᾶς τὸ ἀνοίκειον καὶ ἀκατάλληλον.
Καὶ διὰ τὴν μεγάλην κατὰχρησιν τῶν ἐπιφωνημάτων καταδι-
κάζει πρὸς τοὺς ἄλλοις τὸ ὑπὲρ τοῦ κυρίου Οἰκονόμου, τόσον
συχνότερον, ὅσον ὀλιγώτερον ἀρμόζουσι εἰς τοιαύτην ὕλην·
ἐπειδὴ, ὡς αὐτὸς παρατηρεῖ, σπανίως ἀναγινώσκεται σελὶς
τῆς Ποιητικῆς, χωρὶς τοιαῦτα παθημάτων σημεῖα, τὰ ὅποια
εἰς διδακτικὰ βιβλία κρίνονται πάντῃ ἀλλότρια· π. χ. „Τὸ δὲ
λεκτικόν τῆς (τῆς σημερινῆς ἡμῶν γλώσσης) δὲν εἰστίαι κυ-
ρίως εἰ μὴ τὴν καταμέτρησιν τοῦ μακροῦ καὶ βραχέος χρό-
νου. Στέρησις βυρεῖται τῶ ὄντι καὶ ὀδυνηρά! — — — ὄμοι!

να τὸ συλλογισθῶ! γλυκυτάτη ἐλπίς! . . . κ.τ.λ. (Ποιητ. σελ. 148)“. Εἰς τούτων τὴν ἀνάγνωσιν ἀναπολεί τὰ συνηθέστατα ἐκείνου τοῦ Μεταφασίου καὶ τῶν ὁμοίων του, „Addio breme! speranze addio! — — ohime! son perduto! Idolo mio!“ κ.τ.λ. Καὶ ἀπὸ τῶν Γάλλων δὲ τὰ ἀνάστα ἐν εἶναι, ὡς παρατηρεῖ αὐτὸς ὁ γερμανομανθὴς φίλος, ἢ καταχρησις τῶν τοιούτων. Εἰς πράγματι μάλιστα ἀνεπίδεκτα θέλοντες νὰ φαίνωνται παρὰ κἀρὸν sentimentales, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, γίνονται ἀνυπόφοροι. Ὅχι πρὸ πολλοῦ ἐπίσημος Γάλλος μεταφραστὴς τοῦ Πινδάρου, εὐρίσκων αὐτοῦ πολλὰ ταπεινῶν, τὸν ἐγγέμισεν ἀπὸ ἀτοπα καὶ ἄνοσα ἐνταυτῷ ἐπιφωνήματα, διὰ νὰ τὸν ἀνοψώσῃ. Ὁ ἴδιος Ἀββᾶς, ὁ ὀδηγὸς τοῦ κυρίου Οἰκονόμου, ἔπασχε τὴν μανίαν ταύτην νὰ ἐξίσταται εἰς πράγματα, τὰ ὅποια ἄλλος κριτικώτερός του δὲν ἤθελεν ὑποφέρει. Ἀνυγινώσκων τοὺς μύθους τοῦ Λαφονταίνου εὐρίσκει καλλονίας καὶ χάριτας, ὅπου ἄλλος εὐφωέστερός του ἤθελεν ἀνευρεῖ λάθῃ (Vds Diction. Universel, Histor. Crit. et Bibliograph. par une Société de Savans Francois et etrang. T. V. Paris 1810 ἐν λ. Batteux).

Σκοπὸν ἔχει ὁ ἄνωθεν φίλος μὲ γερμανικὴν ὑπομονὴν νὰ σημειώσῃ σελίδα πρὸς σελίδα ποῦ ἔσφαλεν ὁ κύριος Οἰκονόμος, παραβαίνων τοὺς ἰδίους αὐτοῦ κανόνους, καὶ πόθεν ἐπῆρεν ὅσα ζολλίζουσι τὴν Ποιητικὴν του. Ἀλλὰ καὶ τὰ δύο ταῦτα μὲ φαίνονται περιττά· διότι τὸ μὲν πρῶτον καὶ αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς ὡς πρᾶγμα συνειδισμένον τὸ ἀναφέρει εἰς τὸ τέλος τῶν Προλεγόμενων του, καὶ ὁ Βλαῖρος, τὸν ὅποσον ὁ κύριος Οἰκονόμος ἀκολουθεῖ εἰς πολλὰ, τὸ σημειώνει, ὡσαύτως καὶ αὐτὸς εἰς τὸ τέλος τοῦ προλόγου του. Περὶ δὲ τοῦ δευτέρου, καὶ ὁ συγγραφεὺς ἐδείξε τὰς κυριωτέρας πηγὰς ὅθεν ἤντησε, καὶ, ὅσας ἐλιγμόνησε, δὲν ἤθελεν ἀρνηθῆ νὰ τὰς ὁμολογήσῃ, ὅταν ἄλλοι τὰς φανερώσωσιν. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἄς ἐννοηθῇ ὁ κύριος Οἰκονόμος μὲ τὸν μέλλοντα ἐπικριτὴν· εὐχομαι δὲ νὰ δειχθῇ αὐτὸς ὀλιγώτερον παρ' ὅτι μελετᾷ τολμηρὸς, εἰς πράγματα μάλιστα ἀλλότρια τῆς Ποιητικῆς, τὰ ὅποια, κατὰ τὴν ἐμὴν κρίσιν, πρέπει νὰ σκεπάζωνται μὲ τὸ κάλυμμα τῆς Διακρίσεως.

Διὰ ταῦτας τὰς αἰτίας ἔκρινα εὐλόγον νὰ ἐμποδίσω κατὰ τὸ παρὸν τὰς ἐδικὰς μου παρατηρήσεις, ὅταν ἢ ἐπὶ κρισις

τοῦ φίλου φανῆ, τότε δυνατόν, ἂν ἦναι χρεῖα, νὰ τυπωθῶσιν εἰς χωρὶσα παραρτήματα ἐκ διαλειμάτων. Τότε θέλει δοθῆ ἀφορμὴ νὰ ἐξετασθῶσιν ἀρκετὰ μὲν εἰς ὅλα τὰ εἶδη τῆς ποιήσεως, περὶ ἂν εἰς τὸ β' βιβλίον γίνεται λόγος, πολλὰ δὲ καὶ περιεργὰ εἰς τὰ περὶ Δραματοποιίας κεφάλαιον. Ἐκεῖ θέλει ἐξετασθῆ π. χ. ἂν ἐφιλοσόφησεν ὀρθῶς ὁ κύριος Οἰκονόμος περὶ χοροῦ εἰς τὰ Δέατρα τῶν καλαιῶν ἢ ὄχι. Θέλει ἐρωτηθῆ ὁ συγγραφεὺς πόθεν μαθὼν μᾶς διδάσκει ὅτι „πολλὰ προσώπεια τῶν καλαιῶν ἦσαν ἐξ ἡμισείας διαφόρων διατεθειμένα, καὶ χρωματισμένα κατὰ τὸ ὅποιον ἔπρεπε νὰ παραστήσωσι πάθος. Οἶον ἐκ τοῦ ἑνὸς μέρους ἐξέφραζον κατήφειαν καὶ λύπην· ἐκ δὲ τοῦ ἑτέρου γέλωτα καὶ χαρὰν“ (Ποιητ. σελ. 333). Γνωστὸν εἰς πολλοὺς εἶναι ὅτι ὁ ἀνομαστὸς Βολταῖρος ἠύξησε τὸν σῶρον τῶν ἄλλων ἀτοπιῶν του διὰ τῆς δόξης ταύτης (Πράγματ. περὶ Τραγωδ. Παλ. καὶ Νεωτέρ. πρὸ τῆς, Σεμινάμιδος του, ἐν ἀρχῇ). Τοῦτου δὲ, ὡς φαίνεται, ἀκολουθεῖ ὁ συγγραφεὺς τῆς Ποιητικῆς. Καὶ τοῦ μὲν κυρίου Οἰκονόμου ταλανίζω τὴν ἀτυχίαν, ὅτι δὲν εὗρηκεν ἔμπροσθεν του ἄλλο βιβλίον καλλιώτερον, τοῦ δὲ Βολταῖρου εἶναι καὶ ἡ δόξα αὕτη ἀξία τῆς λοιπῆς αὐτοῦ ἀρχαιολογικῆς ἀκριθείας.

Αἱ μαρτυρίαι τῶν Ἀρχαίων, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐπισηρῆται μὲν φαίνεται ἡ δόξα αὕτη, εἶναι, ὡς παρατηροῦσιν οἱ ἀκριβεστεροὶ ἐξετασὰι τῶν τοιούτων, ἢ τοῦ Ῥωμαίου Κυντιλιανοῦ (βιβλ. 1ᾶ. κεφ. 3), καὶ ἢ ἀκόλουθος τοῦ Πλατωνίου. „Ἐν ὅτῃ μέσῃ καὶ νῦν Κωμωδίᾳ ἐπίτηδες τὰ προσώπεια πρὸς τὸ γελοϊώτερον ἐδημιούργησαν, δεδοκότες τοὺς Μακεδόνας καὶ τοὺς ἐπιτηρημένους ἐξ ἐκείνων φόβους . . . Ὁρώμεν γοῦν τὰς ὁφρὺς ἐν τοῖς προσώποις τῆς Μενάνδρου Κωμωδίας ὅποιας ἔχει· καὶ ὅπως ἐξεσραμμένον τὸ σῶμα, καὶ οὐδὲ κατὰ ἀνθρώπων φύσιν“ (Προλεγόμενα εἰς Ἀριστοφ. ἐκδ. Κυζέρ. σελ. 1ᾶ). Ὅτι μὲν καὶ τὰ δύο ταῦδε χωρὶς ἀναφέρονται εἰς τὴν Κωμωδίαν, καὶ μάλιστα τὴν νῦν, καὶ ταῦτα εἰς ἄλλην ἔννοϊαν, εἶναι, μὲν φαίνεται, ἐκ τῆς ἀναγνώσεως αὐτῆς φανερόν. Ὁ δὲ καλὸς Βολταῖρος οὕτε Κωμωδίαν καὶ Τραγωδίαν φροντίζει νὰ διασέλλῃ, καὶ περὶ τῆς ἀκριβοῦς ἔννοϊας τῶν λεγομένων δὲν ζαλιζεται τίσον πολὺ. Διαταίνονται μάλιστα οἱ ἐπικριταὶ του ὅτι μεγάλην τιμὴν ἤθελεν τὸν ἀποδώσει, εἰάν ἀπεφάσιζαν νὰ ἐξηγήσωσιν ἕλα τὰ λάθῃ του ἐκ τίσον σοφῶν ἀρχῶν· καὶ δικαίως μὲ φαί-

νεται τὸ τοιοῦτο περὶ ἀνδρὸς, ὃς τις ἐπαινοῦσεν ἢ κατέκρινεν ἀσυζήτως τοὺς παλαιούς, ὅπως τὸν ἐσύμπερε. „Ce poëte comique, qui n'est ni comique, ni poëte, n'auroit pas été admis parmi nous à donner farces a la foire et. Laurenti“. (Λεξικ. Φιλοσοφ. λέξ. Athee.) λέγει περὶ ποιητοῦ (Ἀριστοφάνους), τὸν ὁποῖον οὔτε εἰς τὸ πρωτότυπον ἀνεγνώσεν, οὔτε εἰς τὰς μεταφράσεις ἐνόησεν ὅσον ἀπαιτεῖ ὁ βαθυνοῦς καὶ σύμβουλος, καὶ ὁ τεχνικώτατος σωφρονιστὴς τῶν ἐκχαινομένων συμπολιτῶν του (ἴδε σημειώσ. Βρυγγίου εἰς Ἀριστοφ. Νεφέλ. Ἰδίας ἐκδόσ. Τόμ. Β. σελ. 65). Παρασιωπῶ, μετὰ πολλῶν ἄλλων, ὅτι μετεμόρφωσε τοὺς γερούσιας τῆς Ρώμης in Senatori Viniziani, διότι εἰς τοῦτο εἶχε κἄν, ὡς ὁμολογεῖ, παραμικρὰν τύψιν τοῦ συνειδέτος. „Pour moi j'avoue que ce n'a pas été sans quelque crainte que j'ai introduit sur la scene française le Senat de Rome en robes rouges, allant aux opinions. (Discours sur la Tragédie à Mylord. Bolingbooke, πρὸ τῆς τραγῳδίας του, Βροῦτος, περὶ τὸ τέλος.) (*)

Περὶ δὲ θεατρικῆς διακοσμῆσεως; δυσκόλως, μὲ φαίνεται, ἀπαλλάσσεται ὁ κύριος Οἰκονόμος ἀπὸ τῆν ὑποψίαν ὅτι τὰ καθ' ἑαυτὰ δύσκολα ταῦτα πρᾶγματα αἰνίγματι τὰ κατέστησε διὰ τῆς περιγραφῆς του· εἰς λαδύρινθου, νὰ εἶπω ὀρθότερον, μετεμύρφωσε τὸ Ἑλληνικὸν θεάτρον, εἰς τὸν ὁποῖον περιπλανᾶται καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἀκολουθοῦντές του. Τέσσαρα διορίζονται τὰ κυριώτερα μέρη τοῦ Ἑλληνικοῦ θεάτρον, Α. Σκηνή. Β. Ὀρχήστρα. Γ. Κονίστρα. Δ. τὸ Κοίλον τοῦ θεάτρον (Ποιητ. σελ. 331). Ἐπειτα δὲ ὀρμηθεὶς ὁ συγγραφεὺς εἰς τὴν ἑρμηνείαν ἐκάστου δὲν ἰσχύει εἰς τὸ τέλος· ὅσα δὲ ἑρμηνεύει πῶς τὰ ἑρμηνεύει;

„Καὶ ἡ μὲν Σκηνὴ ἦτο ὁ τόπος τῆς διαγραφῆς καὶ παρασκευῆς τῶν πραγμάτων καὶ τῶν ὑποκριτῶν“. (Ποιητ. αὐτόθι)

(*) Διὰ νὰ μὴ σκανδαλισθῆ κανεὶς ἀπὸ τοὺς θεατρικῶν τοῦ Βολταίρου σημειωταῖς ὡς ἐν παραδῶν ἐνταῦθα, ὅτι ἡ περὶ τὰ ἀρχαῖα αὐτοῦ ὀλίγη ἀκρίβεια δὲν ἐμποδίζει νὰ ἴηται ποιητῆς ἐπίσημος, ἢ ἐνδοξὸς συγγραφεὺς εἰς ἄλλο εἶδος. Οὔτε ὁ Φλωρεντινὸς Διάκτος ἐπαυσε νὰ εἶναι πατὴρ τῆς νεωτέρας ποιήσεως, καὶ ἀνὴρ μεγαλοφρονέστατος, διότι ὀλίγον διέκρινε Κομῳδίαν καὶ Τραγῳδίαν. (Divina Comedia! Ids Bouterwek Geschichte der Poesie und Beredsamkeit, et caet. Band I. p. 94.)

δὲν ἀρνούμαι ὅτι καταχρηστικῶς ἐνόησα ἢ Σκηνὴ ἐκλαμβάνεται εἰς ταύτην τὴν ἐννοίαν· ὅτι ὅμως ἡ κυρία τῆς σημασίας δὲν εἶναι αὕτη, δῆλον γίνεται καὶ ἀπὸ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Βιτρούβλου. „Ipsae autem scenae suas habebant rationes explicatas, ita ut mediae valvae ornatus habeant aulae regiae· dextra ac sinistra hospitalia· secundum autem spatia ad ornatus comparata, quae loca Graeci περιάκτους dicunt ab eo, quod machinae sunt in iis locis versatiles trigonae· κ. τ. λ. (Vitruv. V. 6. 8). Θύρας ἀποδίδει καὶ ὁ κύριος Οἰκονόμος εἰς τὴν Σκηνὴν, ἀλλὰ δὲν ἐπρόσεξεν ὅτι ταῦτα δὲν ἐφαρμόζονται εἰς τὸν τόπον τῆς παρασκευῆς· καθὼς καὶ αἱ λέξεις, σκηνογράφος, καὶ σκηνογραφία, μένουσιν ἀνεξήγητοι, εἰμ ἐκκληρηῆ ἢ Σκηνῆ, ὡς τὴν ἐννοεῖ ὁ κύριος Οἰκονόμος· κατωτέρω θάξει φανῆ σαφέστερον ἢ ἀπορία. „Μὲ τὴν Σκηνὴν ἦτο συνημμένου ἡμικυκλίου, τὸ πλάτος ἐκείνης ἔχον διάμετρον“. (Ποιητ. αὐτόθι.) Μ' ὄλον ὅτι ὁ κύριος Οἰκονόμος δὲν ἀναφέρει τίποτε περὶ ὕψους τῆς Σκηνῆς, εἶναι ὅμως ἀπὸ τὰς μαρτυρίας τῶν ἀρχαίων γνωστον ὅτι δι' ἀναβαθμῶν ἀνέβαιναν εἰς τὸν τόπον τῆς παρασκευῆς. Ὁ δὲ κύριος Οἰκονόμος πῶς ἀραγε ἐννοεῖ αὐτὸ τὸ ἡμικύκλιον, συνημμένον μὲ τὴν Σκηνὴν; συνεχῆν τῆς αὐτῆς μὲ ἴσου ὕψος; χαμηλότερον; ὑψηλότερον; ἢ πῶς ἄλλως; ἀπὸ τῆν περιγραφῆν τὴν εἰς τὴν Ποιητικὴν δὲν συναγεται τίποτε περὶ αὐτοῦ. „Τούτου δὲ τοῦ ἡμικυκλίου, τὸ μὲν μεσαίτατον ἀνομάζεται Λογεῖον ἢ Θυμέλι, ὅπου κυρίως ἐφάνοντο οἱ ὑποκριταί· τὸ δὲ ἐπέκεινα, ἰδιαιτέρως Ὀρχήστρα κ. τ. λ. (αὐτόθι)“. Ἐἴτε χαμηλόν, εἴτε ὑψηλόν ὑποτεθεῖ τὸ ἡμικύκλιον, ζητεῖται πρῶτον ἂν διεχωρίζετο τὸ μεσαίτατον αὐτοῦ μέρος ἐκ τοῦ λοιποῦ, καὶ τίνι τρόπῳ. Ἐπειτα δὲ, ὁποιοῦνδήποτε καὶ ἂν εὐρεθῆ, τὸ μεσαίτατον τοῦτο μέρος ἐπρεπε βέβαια νὰ ἀπέχεεν ἀρκετὰ ἀπὸ τῆν Σκηνῆν. Πάν λοιπόν, κατὰ τὰ ἄνω, ἢ Σκηνὴ ἦτον ὁ τόπος τῶν ὑποκριτῶν, πῶς πάλιν εἰς τὸ ἀρκετὰ ἀπέχεον τῆς Σκηνῆς μεσαίτατον τοῦ ἡμικυκλίου ἐφάνοντο κυρίως οἱ αὐτοί; καὶ πῶς τὸ μὲν Λογεῖον εὐρίσκεται εἰς τὸ μέσον τοῦ ἡμικυκλίου, τὸ δὲ προσκήνιον, τὸ αὐτὸ μὲ τὸ Λογεῖον ὄν, κατὰ τὸν κύριον Οἰκονόμου, εὐρίσκεται ἔμπροσθεν τῆς Σκηνῆς; ἐγὼ δὲν δύναμαι νὰ τὰ συμβιβασῶ, καὶ, μὲ συγχώρησιν, μὲ φαίνονται ἀτοπα. Ἐπειτα Λογεῖον καὶ Θυμέλι εἶναι τὸ αὐτό; Κατωτέρω δὲ (Ποιητ.

332. σίχ. 12) και τὸ προσκήνιον, ὡς προσημειώθη, ταυτί-
ζεται μετὰ τὸ Λογεῖον· ἄρα, κατὰ τὴν Λογικὴν τοῦ κυρίου Οἰ-
κονόμου, Λογεῖον, Θυμέλι, Προσκήνιον, εἶναι ἐν και τῷ αὐ-
τῷ πράγμα !!, και ὅμως τὰ διασέλλει και ὁ Πολυδεύκης
(Ὀνομασ. Δ'. 13. 123,) και ὁ Βιτρούβιος· „linea divocatur
quae disjungat proscenii pulpitum (ἀνωτ.).

Ἄλλὰ πῶς ἦτον δυνατόν νὰ ὀρθοστατήσῃ ὁ κύριος Οἰκονό-
μος, ἀφοῦ κρεβλοὶ ἦσαν οἱ ὀδηγοίτου; διότι ὁ μὲν Βοιδῶ-
νος συγχέει τὸ προσκήνιον μετὰ τὸ Λογεῖον (Discours sur la
forme et la construct. du theatr. des Ancien. Memoir. de l'A-
cadem. d. Instript. vol. I. p. 148)· ὁ δὲ Βουλευγγῆρος τὸ Λο-
γεῖον μετὰ τὴν Θυμέλιν (de Theatro I. ο. 24.), ὁ δὲ Ποττέ-
ρος και μετὰ τὰ δύο (Ἀρχαιολογ. Τ. I. 93. Γερμαν. Μεταφρ.).
Διὰ νὰ παρατρέξω δὲ τὸν Σκαλίγερον, συγχέοντα τὸ Λογεῖον
μετὰ τὴν Ὀρχήστραν, λυπηρὸν μὲ φαίνεται ὅτι και ὁ ἐνδοξότα-
τος συγγραφεὺς τοῦ Νέου Ἀναχάρσιδος δὲν εἶναι πάντῃ ἐλευ-
θερος ἀπὸ τοῦ τοιοῦτου λάθος· διότι διακρίνει μὲν ὀρθῶς δύο μέ-
ρη τοῦ προσκήνιου ὑψηλότερον και χαμηλότερον, διορίζων τὸ
ὑψηλότερον εἰς τοὺς ὑποκριτάς, ἀλλὰ λαμβάνεται διορίζων τὸ
χαμηλότερον εἰς τὸν χορὸν, τοῦ ὁποῖου ἴδια ἦτον ἡ ὀρχήστρα·
„ἡ ὀρχήστρα τοῦ χοροῦ“· (Πολυδεύκ. αὐτόθι.)

Μετὰ τὴν ὀρχήστραν ἐπόμενον ἦτον, κατὰ τὴν ἄνω τοῦ
λόγου ὀριμὴν, νὰ μᾶς σαφηνίσῃ ὁ κύριος Οἰκονόμος και τὰ
περὶ Κουίσρας, αὐτὸς ὁμοῦς ὑπερῆδῃ και τρέχει πρὸς τὰ κα-
θίσματα τῶν θεατῶν. Καὶ περὶ μὲν τῶν καθισμάτων μετέπει-
τα· τὰρα δὲ ζητήσεως ἀξίου φαίνεται πόθεν μετεκομισθητῆς
παλαίστρας ἢ κουίστρα εἰς τὸ θέατρον. Ὅσον ἐγὼ ἐνθυμούμαι,
τούλάχιστον τὴν σιγμὴν τὴν δε, ἐκ τῶν περὶ θεάτρον τῶν πα-
λαιῶν πραγματευθῆντων ἤνωτέρων ὁ Βουλευγγῆρος ἀναφέρει
τὴν Κουίστραν εἰς τὸ περὶ θεάτρον σύνταγμα του „post Thy-
melien est conistra, id est intimum solum theatri“ (de Theatr.
I. 48). Εἶναι δὲ τοῦτο βέβαιον ὅχι ἄλλο παρὰ μετάφρασις τοῦ
παρὰ Σουΐδα (λέξ. παρασκήνιον) „Μετὰ δὲ τὴν θυμέλιν ἢ
κουίστρα“, τὸ ὁποῖον ὅμως εἰς τὸν συγγραφεὴ τοῦ Μεγάλου
Ἐτυμολογικοῦ ἀναγινώσκεται, ὀρχήστρα. Ἀλλὰ περὶ μὲν
τοῦ ὀνόματος δὲν ἀντιτείνω, οὔτε λογομαχῶ, ἐπιβύμου δ-
μως νὰ ἵξευρα τὴν χρῆσιν αὐτῆς τῆς Κουίστρας, ἀφοῦ οἱ μὲν
θεαταὶ ἐκάθητο εἰς τὰ βάθρα, τοὶ δὲ ὑποκριταὶ εἰς τὴν σκηνήν,

και οἱ Ὀρχισταὶ εἰς τὴν Ὀρχήστραν, διὰ ποίους ἦτον αὐτῆ ἢ
κουίστρα; και ἀφοῦ οὐ τὸ μὲν μεσαίτατον τοῦ ἡμικυκλίου ἦτον
τὸ Λογεῖον, ὅλον δὲ τὸ ἐπέκεινα ἢ ἰδιαίτερα Ὀρχήστρα (Ποιητ.
ἀνωθ.), ποῖος τόπος μένει διὰ τὴν Κουίστραν; τὸ σημερινὸν
ραπιστερε, κατὰ τὴν μετάφρασιν τοῦ κυρίου Οἰκονόμου, πράγ-
μα δηλ. τόσον ἀπέχον ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικῶν θεάτρον, ὅσον ἢ
αὐτὸ σηματοῦσα λέξις ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Κρίμα
ὅτι δύναται νὰ ἐπισηρῆξῃ τὸ λάθος του τοῦτο ὁ κύριος Οἰκονό-
μος εἰς τὴν μάρτυριαν τοῦ χαμεσάτου Βαρθελεμῆ, εἰάν ἐτυχε
νὰ τὸ παρατηρήσῃ.

„Διηροῦντο δὲ τὰ βάθρα εἰς τρεῖς τάξεις· και τὴν μὲν
κάτω ἐπαίχον οἱ Εὐγενεῖς, τὴν δὲ μέσην οἱ δημοταί,
τὴν δὲ τρίτην αἱ γυναῖκες· ἀνομάζοντο δὲ, Βουλευτικόν, Ε-
φεδικόν, Κερκίς“ (Ποιητ. αὐτόθι.). Μετὰ τὴν μεγάλην ἀ-
ποφασίζει ὁ κύριος Οἰκονόμος πράγματι, περὶ τῶν ὁποῖου ὀ-
χι μόνον διδάξουσιν, ἀλλὰ ἀμφισβητοῦσι μεγάλας εἰ ἔμπει-
ροι Ἀρχαιολόγοι. Ἄν ἦναι ὀρθὴ τῶν βάθρων ἢ διαίρεσις, και
ὁ προσδιορισμὸς αὐτῶν· ἂν αἱ γυναῖκες τῶν παλαιῶν ἐσύ-
χουζαν καθόλου εἰς τὰ θεάτρα, ἂν εἰς τὰς τραγωδίας μόνον
και ὄχι εἰς τὰς κωμωδίας, ταῦτα πάντα, και εἴτι ὅμοιον,
δὲν θέλω νὰ ἐξετάσω ἐπὶ τοῦ παρόντος· τόσον μόνον λέγω
ὅτι τὸ περὶ γυναικῶν εἰς τὸ θεάτρον πολυθύλλιτον ψήφισμα
τοῦ Σφυρομαχοῦ (σχολ. εἰς Ἀριστοφ. Ἑκκλησιαζ. σίχ. 23.)
ὑπόκειται εἰς πολλὰς δυσκολίας· και εἶχε δίκαιον ὁ πατήρ
τῆς φιλέλλημος Δακτρίας ὅτε, ὑπομνηματίζων τὸ χωρίον τοῦ-
το, ἔλεγε, „si ipsum Sphyromachi decretum hodie suppres-
set, nihil fortasse ad hunc locum dici posset“.

Ὅχι ὀλιγοτέρας δυσκολίας ἔχει και ἡ εἰς ἣν παραπέμ-
πει ὁ συγγραφεὺς τῆς Ποιητικῆς μαρτυρίας τοῦ Πολυδεύκου
(Ὀνομ. Θ'. 44). Ἔχει δὲ αὐτῆ οὕτω. „Προσαριθμητῆος δὲ
τοῖς προειρημένους Κερκίδα, ὡς ἔστιν εὐρεῖν ἐν Ἀλεξίδου Γυ-
ναικοκρατία.

Ἐνταῦθα περὶ τὴν ἐσχάτην δεῖ κερκίδα

„Τμᾶς καθίζουσας θεωρεῖν ὡς ξένας“.

Και ὁ μὲν κύριος Οἰκονόμος ὠρίσθη τὴν, Κερκίδα, μέρος
ἰδιαίτερον, τὸ ἀνάτατον, τοῦ θεάτρον, και τοῦτο διαρισμέ-
νον διὰ τῆς γυναικῆς· ἀλλὰ τὸ ἐσχάτη κερκίς, μᾶς ὀδηγεῖ
νὰ δεχθῶμεν και μέσην ἄλλην, και πρῶτην ὡς τῆ ὄντι ἀνα-

φέρονται εἰς τὸν Πολυδεύκην πληθυντικῶς Κερκίδες, σημαίνουσαι ὅλον τὸ μεταξύ δύο ἀναβαθμῶν διάστημα (ὅπως παρὰ Γαίμοις). Σημαίνει λοιπὸν κατὰ ταῦτα τὸ, ἐσχάτη κερκίς, ἢ ὅλον τὸ μεταξύ δύο ἀναβαθμῶν διάστημα τῆς ἀνω σειρᾶς τῶν βάρων, ἢ τὸ ἀνώτατον κλίσμα τοῦ θεάτρου μιᾶς ἢ πολλῶν κερκίδων, ὡς ἡ μέση κερκίς ἤθελε σημαίνει ἄλλο μέρος ἀναλογον, ὄχι ὅμως μέρος χωριστὸν Κερκίδος ὀνομαζόμενον. Παραβαλλομένου δὲ τοῦ ἐνταῦθα „ὡς ξένας“ μετὰ ἄλλα χωρία τῶν παλαιῶν, δυνατὸν νὰ εὐρεθῇ ὅτι ὁ τόπος οὗτος ἦτον διὰ τοὺς ξένους διωρισμένος, ὡς καὶ ἀπὸ τοὺς Νεωτέρους πολλοὶ τὸ ἐσημείωσαν. Ὅτι δὲ εἰς τὸ προκειμένον χωρίον ξέναι παρεισήγονται, καὶ ὄχι ξένοι, τοῦτο πηγάζει ἀπὸ τὴν φύσιν αὐτοῦ τοῦ δράματος (Τυναικοκρατία), χωρὶς νὰ ἀποδεικνύη τίποτε περὶ τῶν γυναικῶν. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι αὕτη ἢ παρὰ τοῦ συγγραφέως ἐπιφερομένη μαρτυρία δὲν ἀποδεικνύει, περιῶλων μαρτυριῶν γίνεταί ἄλλη θεωρία.

Ἀληθές ἐστὶ καὶ ὁ κριτικώτατος Κασαύδουρος, ἀναγινώσκων τὸν πρῶτον ἐκ τῶν ἀνω σίχων τοῦ Ἀλέξειδος, — — — — — περὶ Κερκίδα“, ἐξέλαβεν ὡς μέρος τοῦ θεάτρου χωριστὸν καὶ αὐτὸς τὴν Κερκίδα, τὸ αὐτὸ μὲ τὸ παρ’ Ἠσυχίου, ἢ παρ’ Αἰγυρίου Δία“. ἄλλ’ αὐτὸς τοῦλάχιστον ἐπέσθεσε, „ nisi fallor“ (*), ὡς τῶ ὄντι falsus est, ἐν ᾧ ὁ κύριος Οἰκονόμος οὔτε ἐδίδαξε παντελῶς. Λέγων δὲ ταῦτα δὲν τολμᾷ νὰ ἐπιβεβαιώσῃ ὅτι παρέλαβε τὸ λάθος τοῦτο ἀπὸ ἐκείνου ὁ κύριος Οἰκονόμος, ἐπειδὴ εἰς τὸ Φιλολογικὸν Γυμνάσιον τῆς Σμύρνης, ὅπου οὔτε Μελετίου Ἐκκλησιαστικῆ Ἴστορία, οὔτε Λασκάρεως Γραμματικῆ εὐρίσκεται (ἴδε Α. Β. σελ. 248), εἶναι τῶν ἀδυνάτων νὰ ἔχωσι Κασαυδόνου ὑπόμνημα.

Γελῶ δὲ καὶ μὴ δέλων ὅσῳκις ἀναγινώσκω κατωτέρω (Ποιητ. σελ. 332) „Προσκήνιον μὲν ὀνομάζον τὸν ἔμπροσθεν τῆς Σκηνῆς τόπον, ὅς τις εἶναι ὁ αὐτὸς μὲ τὸ Λογέιον, ἢ, κατὰ τὸν Σουΐδαν, τὸ τῆς Σκηνῆς παραπέτασμα“. διότι ταῦτα μὲ ἐνθυμίζουσι τὰ τῶν ἐδικῶν μας εἰκείνων τῶν καταφρουμένων, καὶ σεμνυνομένων εἰς βάθος Γραμματικῆς, ὀτινες,

(*) „Κερκίς autem in Theatro Attico facta, nisi fallor, ille ipso loco qui alio nomine ἢ παρ’ Αἰγυρίου Δία dicebatur“ (Χασόν. εἰς Θεοφρ. χαρακτ. Περί Ἀρεσκείας, σελ. 86.)

γραμματικώτεροι ὄντες παρ’ ὅτι πρέπει, ὅσῳκις ἤρχετο ζήτημα περὶ ἐνοίας συγγραφέως, ὡς συνειθίζεται εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ σχολεῖα τῆς Ἑλλάδος, ἐκφωνοῦσαν, ἐνθυμοῦμαι, καὶ αὐτοὶ ὡς ἐκ τρίποδος. „Ἐς μὲν οὖν καὶ περιγραφικὸν ἐκλέξεν ἐνταῦθα τὸν δ’ ἐ- εἶδεγε βούλει καὶ ὑπογραφικόν“. τόσον τοὺς ἐμελε περὶ τῆς ἐνοίας“ ἄλλο τόσον φροντίζει καὶ ὁ κύριος Οἰκονόμος ἀν τὸ Προσκήνιου ἦτον τόπος ἢ παραπέτασμα τοῦ θεάτρου. Καὶ τί σφάλλει εἰς τοῦτο ὁ κύριος Οἰκονόμος; ὁ Σουΐδας τὸ λέγει· ἄλλ’ ὁ αὐτὸς Σουΐδας λέγει „Σκηνὴ ἐστὶν ἢ μέση θύρα τοῦ θεάτρου“· πῶς δὲν ἐπέσθεσε λοιπὸν καὶ τοῦτο εἰς τὸν ἐδικόν του ὀρισμὸν ὁ κύριος Οἰκονόμος; Ἀλλὰ περὶ Σκηνῆς, προσκήνιου, ὑποσκήνιου, παρασκήνιου, καὶ περὶ πάντων καθόλου τῶν περὶ θεάτρου γραφέντων τολμᾷ νὰ ἀφίσω τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ συγγραφέως ἵνα ὁμολογήσῃ· ἐν συνειδήσει ἂν παριστᾷ εἰς τὸν νοῦν του εὐκρινῆ τῶν γραφομένων ἰδέαν. Τόσον ἄδολον χαρακτῆρα ἐλπίζω νὰ εἶρω εἰς τὸν κύριον Οἰκονόμον, ὅσος ἀπαιτεῖται ἵνα ὁμολογήσῃ ὅτι τὰ ἀντέγραφα χωρὶς νὰ τὰ ἐννοῇ· ἔχει δὲ εἰς τοῦτο παρηγορίαν πολλοὺς ἄλλους ὁμοιοπαθεῖς του.

Καὶ τὸ νὰ μὴ ἦναι τὰ περὶ θεάτρου τῶν Ἀρχαίων εὐληπτα εἰς κάτοικον τῆς μικρᾶς Ἀσίας, οὔτε θυμασόν, οὔτε παράδοξον φαίνεται· παράξενον εἶναι πῶς δὲν ἐκαταδέχθη ὁ συγγραφεὺς καὶ περὶ τούτου νὰ ἐρωτήσῃ τὸν φιλοσοφοδιόσκουλον ἐταῖρόν του. Τὸ δαιμόνιον τοῦ κυρίου Κούμα εἶχε βέβαια αἰτίαν πλέον παρὰ καθένα ἄλλου νὰ ἐξακριβώσῃ μετὰ τῶν λοιπῶν καὶ τὰδε, ἢ νὰ τὰ διδαχθῇ ἀμέσως ἀπὸ τῆς Χάριτος καὶ Μούσης, τῶν ὁποίων ἐραζήεις εἶναι (Ποιητ. ζς’).

Περὶ φύσεως δὲ καὶ οὐσίας τῆς Δραμοτοποιίας πολλὰ, πολλότατα μάλιστα εἶναι ἐξετασέα· καὶ ὄχι ὀλιγότινα θέλουσιν εὐρεθῆ ἐξετάσεως ἀκριβοσέρες ἄξιαι εἰς ὅλα τὰ λοιπὰ εἶδη τῆς ποιήσεως, εἰάν, ὡς εἶναι τῶν ἐνδεχομένων, δοθῇ ἀφορμὴ νὰ ἀνοιχθῇ καὶ πάλιν τοῦ κυρίου Οἰκονόμου τὸ βιβλίον.

Τώρα δὲ τελειόνα τὸ παράρτημα τὸδε, ζητήσεως πρῶτον τὴν ἀδειαν ἵνα προσθέσω ὀλίγα τινα, εἰς ἐπίτησιν μὲν καὶ ταῦτα τοῦ αὐτοῦ βιβλίου ἀναφερόμενα, ἐξ ἄλλου ὅμως μέρους θεωρομένου.

Ὁ κύριος Οἰκονόμος ἀφιερώνει τὴν Ποιητικὴν του εἰς τὸν κύριον Ἀλέξανδρον Μακρόν. Ὁ φιλομαθὴς εὐτὸς ἀνὴρ πρό χρό-

των· ὀλίγων (1815) ἐχάρισεν εἰς τὸ Φιλολογικὸν Γυμνάσιον τῆς Σμύρνης δεκακισχίλια γρόσσια (Λ. Έ. 1818 σελ. 114)· ἔτι δὲ καὶ σχολεῖον ἐσύσθησεν εἰς τὴν πατρίδα του, τὴν νῆσον Παρόν (Λ. Έ. σελ. 348). Τῶ ὄντι ἅγιοι καὶ ἱεραὶ πράξεις. Ἡ πατρίδος πρέπει διὰ τοῦτο νὰ τὸν εὐχαρισῇ. Τῆς Σμύρνης τὸ Φιλολογικὸν Γυμνάσιον, ἐν ὅσῳ ζῆ ἡ Σμύρνη, πρέπει νὰ κηρύττῃ τὰ τριεσχίλια ἀργυρᾶ φλωρίνια. Τοῦτο εἶναι πλέον παρὰ δίκαιον· ἀλλ' εἶναι ἀρα γε ἱκανὸν νὰ τὸν κατατάξῃ εἰς τοῦ βαθμῶν τῶν Ζωσιμάδων, καὶ Καπλανῶν, ὡς ἐπραξε μὲ πολλὴν τόλμην ὁ συγγραφεὺς τῆς ἀφιερωτικῆς; Οἱ ἠρωϊκοὶ οὗτοι πατριῶται τὸν βίον των ὅλον διὰ τὸ κοινὸν καλὸν ἀφιερῶσαντες, ὅχι τὰς μερικὰς πατρίδας των, ἀλλὰ τὴν Ἑλλάδα ὅλην κυριοτρόπως ὠφέλισαν, καὶ ὠφελοῦσι, καὶ εἰς τοὺς ζῆνους μᾶς ἐτίμησαν· ἐπειτα ἐπραξαν τὸ καλὸν θαυρῶν καὶ αἰώνιον, ὡς πρέπει νὰ ἦναι τὸ ἀληθινὸν καλὸν (Λ. Έ. 1815 σελ. 678), διὰ νὰ σιωπήσω ὅτι μόνου των, χωρὶς συνεργωτῶν βοήθειαν, ἀλλὰ παρακινήσαντες μάλιστα μὲ τὸ παράδειγμα των καὶ ἄλλους. Εἰς τούτους λοιπὸν κατατάσσει ὁ κύριος Οἰκονόμος ἄνδρα, ὅστις οὔτε μὲ τὴν δωρεάν του εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα ἐξέτιναι τὰς Εὐεργεσίας του, οὔτε εἰς τὴν σύστασιν τοῦ σχολεῖου τῆς πατρίδος του εἶναι ὁ μόνος χορηγός, οὔτε δι' αὐτοῦ καμμίαν ἀπὸ τὰς γυναικῶν πράξεις ἐπραξεν, ἀξίας νὰ προτάσσωνται εἰς τὰ προόμια τῶν βιβλίων, ὡς τὰ λαμπρὰ πρότυπα εἰς τοὺς ἐπισήμους ναοὺς. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὑπάρχουσι περιπτώσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἡ μικροτέρα δωρεὰ ἀξίζει πολὺ περισσότερον τῆς πλουσιωτάτης· ἡ παρούσα ὁμοίως δὲν εἶναι ἀπὸ ἐκείνας. Δέκα χιλιάδας γροσσίων ἐχάρισεν ὁ κύριος Μαῦρος εἰς τὸ Φιλολογικὸν Γυμνάσιον τῆς Σμύρνης, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν διαφύλαξιν ἐξώδευσαν οἱ φιλομαθεῖς πλούσιοι τῆς Σμύρνης ὑπὲρ τὰς τριακοσίας χιλιάδας. Καὶ ἡ μὲν δωρεὰ τοῦ κυρίου Μαύρου ὄγινε χθὲς καὶ πρόην, ἐν ᾧ τὸ Φιλολογικὸν Γυμνάσιον ἐσηθῆεν ἐπὶ ἡλικίᾳ ἀμέσως μετὰ τὴν τῆς Δημοκρατίας τῶν Γάλλων· Ἰδα Ἱστορικ. Χρονολογ. ὑπὸ Κοῦμα ἐν Βιέννῃ 1818 σελ. 130.

Σχολεῖα εἰς τὰς πατρίδας των ἐσύσθησαν πολλότατοι φιλομαθεῖς ἄνδρες· ἀλλὰ δὲν εὐρέθη κανεὶς νὰ τοὺς ὀνομάσῃ Ζωσιμάδας καὶ Καπλάνας. Ὁ μακαρίτης Δημήτριος Καραϊσκάκης, συμπατριῶτης μου, ἐξώδευσε, μὲ φαίνεται, καττι τι

περισσότερα εἰς ἀνέγερσιν καὶ προίκισιν σχολεῖου μεγάλου εἰς τὴν πατρίδα του, καὶ εἰς ἐπανόρθωσιν ἐσχάτως τοῦ αὐτοῦ, καὶ ἄλλως δὲν τὸν παρέβαλε κανεὶς μὲ τοὺς Καπλάνας καὶ Ζωσιμάδας. Εἰς τὰς Ἀθήνας ἀφιέρωσαν πολλοὶ ὀλιγοὶ τὴν περιουσίαν εἰς σχολεῖον ἀνέγερσιν, ἐκτιμωμένην βέβαια ὑπὲρ τὰ δεκακισχίλια γρόσσια, καὶ ὁμοίως δὲν εὐρέθη ῥήτωρ τόλμηδός νὰ τοὺς ἀποδώσῃ τοιαύτην ἀνοίκειον τιμὴν, ὡς ὁ κύριος Οἰκονόμος εἰς τὸν κύριον Μαῦρον. Καὶ εἰς τοῦτο τόλμῳ νὰ διαφανήσω ἀπὸ τὴν γνώμην τοῦ κυρίου Νικολοπαύλου, ὅστις περὶ τῆς ἀφιερωτικῆς ἐπιστολῆς λαλῶν λέγει ὅτι αὐτὴ εἶναι „digne et du savant sensible qui l'a écrit, et du patriot illustre à qui elle est adressée. (Revue Encyclopaed. Paris 1819 T. A. P. 137). Ὅλον τὸ ἐναντίον φαίνεται εἰς ἐμὲ, ὅτι τὴν τιμὴν ταύτην οὔτε ὁ ἀφιερῶν ἔπρεπε νὰ τὴν προσφέρῃ, οὔτε ὁ πρὸς ὃν γίνεται ἡ ἀφιέρωσις νὰ τὴν δεχθῇ. Ἡ ἄδικος τιμὴ διαρκεῖ ὀλίγον καιρὸν, καὶ τόσον ὀλιγώτερον, ὅσον μεγαλύτερα εἶναι. Ἡ ἀπλουσύνη εἰκὼν τοῦ Μαραθωνικοῦ Μιλτιάδου ἐσώζετο ἐν ὅσῳ καὶ αἱ Ἀθηναί· οἱ δὲ τριακόσιοι ἄνδρῆντες Δημητρίου τοῦ Φαληρέως ἦσαν ἔργον προσωρινόν (Cortel. Nep. Milt. VI. Διογ. Λαέρτ. ἐν Βίω. Δημητρ.). Ἐὰν ὁ κύριος Μαῦρος μὲ δεκακισχίλια γρόσσια ὀνομάσθῃ δεύτερος Ζωσιμάς, αὐριοῦ ἄλλος μὲ πέντε μόνον χιλιάδας θέλει τοῦ ἀφιερῶσαι τὴν τιμὴν ταύτην. Καὶ οὕτως αἱ τοιαῦται τιμαὶ θέλουσι παρέρχεσθαι, καθὼς διέρχονται οἱ ἀνομῶσαι τὰς ἀφιερωτικὰς ἐπιστολάς τῶν βιβλίων, ἐν ᾧ ἡ δόξα τῶν Καπλανῶν καὶ Ζωσιμάδων θέλει εἶσθαι ἀνεξάλειπτος, ἐν ὅσῳ σώζεται Ἑλληνικὴ Ψυχὴ.

Οἱ δὲ ὑπὸ τοῦ κυρίου Μαύρου τρεφόμενοι πτωχοὶ μαθηταὶ, κατὰ τοὺς λόγους τοῦ κυρίου Οἰκονόμου (Ποιητ. σελ. ε.), πρέπει νὰ σπουδάζωσιν εἰς πολλὰ μακρονδᾶς Ἀκαδημίας τῆς Βυρῆτης· διότι ἀπὸ τοὺς σπουδάζοντες εἰς τὴν Ἰταλίαν, Γαλλίαν καὶ Γερμανίαν, δὲν εἶναι οὐδεὶς. Ἴσως εἶναι πολλὰ μυρϊκὸν τὸ πρᾶγμα, ἤθελον εἰπεῖ κανεὶς· ἄνθρωποι ὅμοιοι, οἵτινες γνωρίζουσι τὸν κύριον Μαῦρον πλησιότερον παρὰ ὁ κύριος Οἰκονόμος μαρτυροῦσι βεβαίως ὅτι ἕως τῶρι δὲν ἐξέλιθον οὐδεὶς. Ἦθελαν δὲ εἶσθαι μακαρίζοι οἱ πεπαιδευμένοι, εἰάν τοὺς ἐπεριποιήτο μὲ τὴν φιλοσοφίαν ὁ κύριος Μαῦρος, μὲ ἄσπλην ἔον ἀγαθὸν ἀνεψιόν του, τὸν τρέφοντα τοῦ κυρίου Οἰκονόμου.

νόμου, τὸ μέλημα τῶν Μουσῶν (Ποιητ. αὐτόθι). Ἡ Ἑλλάς ὅλη τῷ ὄντι ἠθέλην εἶσθαι μακάρια, εἴαν, εἰς τὴν σημερινήν μας ἔνδειαν, ὁ κύριος Κούμας, κατὰ τὴν μεγάλου τεχνῆν ἵνα εἰσαγάγῃ τοὺς νέους εἰς τὸν Ναὸν τῆς Παίδεως καὶ τῆς Φιλοσοφίας, τεχνῆν ἀναντιρρήτου καὶ μαρτυρομένην παρ' αὐτοῦ τούτου (Συντάγμ. Φιλοσοφ. Τ. Α'. δ'), εἴαν εἰς ταύτην μας τὴν κατάστασιν, εἶχεν ὁ κύριος Κούμας μαζί με τὸ καθ' αὐτὸ Μέλημα καὶ ἄλλα μικρὰ παραμελήματα τῶν Μουσῶν ὑπὸ τὴν εὐδοξον ταύτην ἐπισκοπῆσαν. Γνωρίζουσα τὴν ἀρετὴν τοῦ Εἰσαγωγέως, καὶ τὸ πλῆθος τῶν εἰσαγομένων ἐμελλε πολλὰ καὶ μεγάλα καλὰ νὰ ἐλπίζῃ ἢ Ἑλλάς ἀπὸ τὸ ἀνοιγμα τοῦ Ναοῦ· σωρηδὸν ἔπρεπε νὰ ἐξέλθοισιν οἱ μουσαγωγημένοι ἵνα μυήσωσι καὶ ἄλλους πολλούς. Ἀλλὰ κατὰ δυσυχίαν ὅλα ταῦτα εἶναι ὑπερβολὴ ῥητορικὴ, ἐποικοδομημένη εἰς ἀληθινήν βᾶσιν· τὰ δὲ καλὰ τοῦ κυρίου Μαύρου περὶ τῶν τρεφομένων εἰς τὴν Εὐρώπην ὁμογενῶν νέων περιορίζονται εἰς τὰς χρῆσας ἐλπίδας ὅσας ἡ κοινὴ πατρίς ἡμῶν πρέπει νὰ ἔχῃ εἰς τὸ μοναχὸν Μέλημα. Εὐχῆς δὲ ἦτον ἔργον εἴαν ἔμνε μόνον τῶν Μουσῶν, χωρὶς νὰ γένῃ καὶ τῶν φιλομούσων διδασκάλων Μέλημα, διότι ἡ περὶ τὴν σκείασιν τοῦ τοιοῦτου Μελέματος σφοδρότερα ἀμίλλα συνέερεξεν εἰς ἀφανισμόν τοῦ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου τῆς Σμύρνης, ὡς μὴ ὠφέλεν.

Ἀπορίας δὲ ἀξίον μὲ φάνηται πῶς ὁ κύριος Νικολόπουλος δὲχι μόνον διατείνεται ὅτι τὰ περὶ τῶν τρεφομένων ὁμογενῶν νέων δὲν ἔχουσι καμμίαν ὑπερβολήν „n'ont rien d'exagéré“ (ἀνωτ. 138.), ἀλλὰ, μὴ εὐχαρισηθεὶς εἰς μόνους τοὺς μαθητὰς, ἐκτείνει τὰς εὐεργεσίας τοῦ κυρίου Μαύρου καὶ εἰς διδασκάλους, καὶ αὐτοὺς πολυαριθμούς, „il est le soutien d'un grand nombre de professeurs et d'étudiants“ (αὐτόθι). Τέσον ἐπερίσσευσαν εἰς τὴν Ἑλλάδα οἱ διδασκαλοὶ, ὥς, μὴ εὐρίσκοντες πόρον ζωῆς, προσρέουσι εἰς τὰ ἔλεη τοῦ Ὀδησσηνοῦ πλουσίου; Θαῦμα μὲ φαίνεται γὰρ τοιοῦτο. Ἐγὼ μέλιττα ἀκούω ὅτι καὶ γενναίως πληρόνους οἱ φιλοτιμότατοι Χῖοι δὲν εὐρηκάν νὰ ἀντικαταστήσωσι τὸν ἀναχωρήσαντα κύριον Βαρδαλάχου· καὶ ἐπαρπαυόντο χρεῖς καὶ πρῶην, διὰ νὰ παραιτήσω πολλούς ἄλλους, οἱ

κάτοικοι τῆς Ἀδριανουπόλεως δι' ἄλλεψιν διδασκάλων, εἰσεῦθ' ἔδραξαν τὸν ἀξιοπρόσιτον καὶ ἀξιαγάπητον συμπολίτην τῶν, τὸν χρῆσάν ἐλπίδων φθον Στέφανον Καραθεοδωρῆν. Δὲν ἠξέυρω τῇ ἀληθείᾳ τί ἠθέλε κάμει ὁ κύριος Νικολόπουλος, εἴαν ἤρχετο εἰς ἀνάγκην νὰ ὀνομάσῃ ἕνα ἢ δύο ἀπὸ τοὺς περὶ ὧν ὁ λόγος πολυαριθμούς διδασκάλους, διὰ νὰ παραιτηθῶσιν οἱ μαθηταί. Ἐάν δὲ καὶ ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ κύριος Μαῦρος πληροῦναι μόνος τοῦ τὸν μισθὸν τοῦ διδασκάλου τῆς πατρίδος του, πρέπει διὰ τοῦτο νὰ κηρύττωμεν ὅτι βοηθεῖ πολυαριθμούς; καὶ τότε τί μένει νὰ εἴπωμεν περὶ τοῦ γενναιοτάτου Βαρδάκη; βέβαια ὅτι τρέφει ὅλους τοὺς ἐν τῇ Ἑλλάδι μαθητὰς. Περιεργίας δὲ ἀξίον εἶναι νὰ ἐρευνησῇ κανεὶς τί ἠθέλε κάμει ὁ κύριος Οἰκονόμος, εἴαν ἐμελλε νὰ γράψῃ ἀφιερωτικὴν πρὸς ἄνδρα τοιοῦτον, ὅπως εἶναι ὁ φιλογενέστατος Βαρδάκης. Ἐάν συμπερανώμεν ἀπὸ ἄλλας μὲ μέγαν Ἀσιατισμὸν γραμμίνας ἀπὸ τὸν αὐτὸν κάλαμον ἐπιστολῆς, καὶ εἴαν ὁ γράφων ἠθέλε νὰ κρατήσῃ ἀναλογίαν, ἔπρεπε νὰ ἰσορηθῇ ὁ ἀπὸ τὸν κύριον Οἰκονόμον ἐπαινούμενος, ὡς καὶ ὁ ἀπὸ τὸν Μαρδόνιον Εἰρένης, ὅχι μόνον τῶν γεγονότων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐσομένων ἄριστος (Ἠροδ. Ζ'. 9.)· ἀπαράλλακτα δηλ. ὡς ἐμοιράζοντο ποτὲ καιροῦ τὰ συγχωροχάρτια διὰ ἀμαρτήματα περασμένα καὶ μέλλοντα. (Ὁρα Εὐγεν. Σημειώσ. ε. εἰς τὸ περὶ Διχον. τῶν ἐν Πολων. Ἐκκλησι. τοῦ Βολταίρου.)

Μ' ὄλον ὅτι τὰ περὶ τοῦ κυρίου Μαύρου ἰσορούμενα πολλὰ καὶ μεγάλα πρὸς τὴν Ἑλλάδα καλὰ ὀνόμασα ἀνωτέρω Ἰσχυροβλήν ῥητορικὴν, εἰς τὴν ὁποίαν εὐκόλον ἦτον νὰ πέσῃ ὁ ῥητορικὸς Οἰκονόμος, καὶ ἄλλως ἠθέλεν ὀνομάσει, μ' ὄλον τοῦτο ἐνθυμούμενος πάλιν τὸ γνωστὸν ἐκείνο „Χεῖλη ἱερῆς οὐ ψεύδεται“, καὶ τὴν μαρτυρίαν τοῦ συγγραφέως ὅτι οὔτε δι' ἄλλα προτερήματα μακαρίζει, οὔτε διὰ τὸν πλοῦτον τιμᾶ τὸν κύριον Μαῦρον (Ποιητ. δ'), ἔρχομαι εἰς ὑπόψιν ὅτι, ἀπὸ ἄκρην ἀγάπην πρὸς τὸ φίλτατον γένος του φλεγομένος ὁ ἐπιβολογράφος, ἐμεταχειρίσθη τὴν ἐπιτίθειον τοῦτον τρόπον ἵνα ὑποχρεώσῃ τρέπον τιμᾶ τὸν κύριον Μαῦρον νὰ πράξῃ τοιαῦτα ἔργα. Ὅσα λοιπὸν γράφονται ὡς πραττέμενα πρέπει νὰ ἐννοῦνται ὡς πραχθέντα· καὶ πρέπει νὰ τὰ πράξῃ ὁ κύριος Μαῦρος, εἴαν πᾶσι δίκαιως νὰ ὀνομάζεται καὶ ὑπὸ τῶν ἐμμενῶν καὶ ἐξ ἑνὸς δεύτερος Ζωσιμᾶς καὶ Καπλάνης. Ἐάν οὔτε τοῦτο

δὲν ἦναι, τότε πρέπει βέβαια νὰ συνέβῃ εἰς αὐτόν, ὅτι περὶ ἄλλων λέγει, „ὅτι πολλὰκις ἐνθουσιῶν ὁ συγγραφεὺς γράφει ταχέως“ (Ποιητ. σελ. μη. σίχ. 2). Καὶ τῷ ὅτι ταχύτερα μᾶλλον ἢ ἀληθέστερα ἐγράφησαν τὰ τῆς ἀφιερωτικῆς.

Τοσαῦτα καὶ περὶ ἀδικίας ὡς ἀπλοῦς Γραικοί: Ἐὰν ἡμῶν καὶ Ἰωαννίτης, ἤθελε ἐξ ἅπαντος ἀνοίξει κρισιολογίαν περὶ τούτου μὲ τὸν κ. Οἰκονόμου, πῶς τολμᾷ νὰ παραβάλλῃ Μαῦρον μὲ Καπλάνου καὶ Ζωσιμάδου, ἕως οὗ ἢ μὲ καταπέσει ὅτι ἔχει δίκαιον, ἢ ὁμολογήσῃ ὅτι ἔσφαλε. Πρὸς διδάσκαλον καὶ συντάκτην Ῥητορικῆς καὶ πρῶτον Ἰεροκήρυκα τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς μεγαλοπόλεως Σμύρνης ἀγωνιζόμενος ἀδύνατον ἦτον βέβαια νὰ ἀναφανῶ καλλίνικος ἀπρυδήσας τελευταῖον ἤθελε κραυγᾶσαι μαζί με τοὺς συμπατριώτας μου „Eloquentia vincit res nihilius ipsi“, ἢ ὅπως ἄλλως λέγουσιν ὅσοι ἀναγκάζονται νὰ ὑποχωρήσωσι ὄχι πληροφορηθέντες τὸ ἀδικίαν των, ἀλλ' ἐννοοῦντες ὅτι εἶναι ματαιοπονία νὰ μάχωνται πρὸς δεινούς ῥήτορας, οἵτινες εὐρέφουσι τὰ πράγματα, ὡς αὐτοὶ τὰ θέλουσιν. Ἡ ὑπόψια ὅμως αὕτη δὲν ἤθελεν ἀπαμβλύνει τὸν πατριωτικὸν ζήλόν μου, οὔτε ἤθελε μὲ φοβῆσαι τὸ πρᾶγμα, ὡς ἐφόβησε τοὺς λογιωτάτους τῶν Ἰωαννίνων. Ἀλλ' οἱ Ἰωαννίται σιωπᾶσι καὶ εἰς τοῦτο, ὡς καὶ εἰς πολλότατα ἄλλα, προδίδοντες φανερώς τὰ δίκαια τῆς πατρίδος των. Εἰς τὸν Δ. Ε. τοῦ 1817 ἔτους (σελ. 84—90. καὶ 371—373.) ἀνεγινώσκοντο κάμποια πρὸς αὐτοὺς ἀπὸ συμπολίτας των ἀπευθυνόμενα, τὰ ὅποια μὲ δυσκόλιαν ἤθελεν ὑποφέρει τὸ τυχὸν πολίτην τῆς Ἑλλάδος καὶ ὅμως ἀπὸ τὴν μεγαλεμπορον πόλιν τῶν Ἰωαννίνων οὔτε ἀπάντησις, οὔτε ἀπολογία, οὔτε φωνὴ τελείως ἠκούσθη. Ἡ εὐρίσκουσι ἀληθινὰ ὅσα περὶ καταστάσεως τῶν σχολείων των λέγονται, καὶ λοιπὸν τὰ βεβαίως μετὰ τὴν φρόνιμον σιωπῆν των, chi tace assidua, ὡς λέγει ἡ Ἰταλικὴ παροιμία, ἢ, πολὺ πιθανώτερον οὔτε ἐφθασαν τελείως ἕως εἰς αὐτοὺς διότι, ὡς μαρτυροῦσιν οἱ ἐκεῖθεν ἐρχόμενοι, οὔτε ἀντίστοιχον Δ. Ε. εἰς τὰ Ἰωαννίνα οὐκ ἔστιν. Εἰς τὴν Ἀμερικὴν Δ. Ε. καὶ εἰς τὰ Ἰωαννίνα ὄχι!!! (Δ. Ε. 1820 σελ. 388).

Οἱ ἄλλως καλοὶ Ἰωαννίται σοχάζονται ἴσως, ἂν συμπαράνομεν ἀπὸ τὰ μέχρι τοῦδε περὶ παιδείας κινήματων, ὅτι οἱ ἐδικοί των Ζωσιμάδου καὶ Καπλάνου τοὺς ἀπαλλάττουσιν ἀ-

πὸ πᾶσαν φροντίδα περὶ παιδείας· αὐτοὶ ἐξέθρεψαν τοὺς χορηγούς, ἄλλοι ἀφ' φροντίσεως περὶ ἀγωνιστῶν· τὸ αὐτὸ ὡς εἰς ἐπιφυλάκοντο καὶ οἱ Χῖοι. „Ἡμεῖς ἔχομεν τὸν Κοραῖν· αὐτὸς ἐπρόκοψε ὑπὲρ ἡμῶν· τίς ἢ χρῆμα νὰ κοπιᾶζωμεν καὶ νὰ δαπανῶμεν ἡμεῖς οἱ λοιποὶ;“. Οἱ ἀξίεπαινοὶ ὅμως Χῖοι τοῦ ἐναντιώτατον συλλογισμὸν φαίνεται ὅτι ἔκαμαν: „Τιμὴν μας εἶναι νὰ ἔχωμεν συμπολίτην τὸν Κοραῖν· εἰς προθυμωθῶμεν λοιπὸν νὰ φανώμεν ἄξιοι τῆς τιμῆς ταύτης· εἰς πράξωμεν ὅσα αὐτὸς συμβούλευε ἵνα δεηθῶμεν ἄξιοι συμπολίται του“. — Οἱ σοφοὶ τῆς Εὐρώπης ἐγνώρισαν ἴσως καὶ τὴν Χίον διὰ τοῦ Κοραῖ, ὡς τὰ Ἰωαννίνα ἐκ τῶν Ζωσιμάδων καὶ Καπλάνων· καὶ ὅμως περὶ Χίου καὶ τῶν σχολειῶν της ἀναφέρουσι καὶ ἐκάστην αἰ ἐφημερίδες των, ἐν ᾗ οὔτε σημειοῦται οὐδαμῶς σχολεῖον Ἰωαννίνων. Καὶ τί μᾶς μέλει διὰ τοὺς Εὐρωπαίους; ἴσως εἴπωσιν οἱ Ἰωαννίται· ἀλλ' εἰς οἱ Ἰωαννίται ἀδιαφοροῦσι διὰ τοὺς Εὐρωπαίους, δὲν ἀδιαφοροῦσιν ὅμως οἱ λοιποὶ Γραικοὶ διὰ τοὺς συναδελφούς των Ἰωαννίτας. Εἰς δὲ οἱ ἀληθινοὶ ἄνθρωποι χαρακτηρίζονται ἀπὸ τὴν περὶ τῶν ἀνθρωπίνων φροντίδα των,

„homo sum humani nihil a me alienum puto“.

(Terent. Heaut. 1. I. 25. Παρίε. καὶ Cicer. de Offic. I. IX. 30. καὶ de legibus C. 12.), πρέπει κατὰ τὸ ἐναντίον ἐκ τῆς ἀδιαφορίας τινῶν περὶ τῶν ἐθνικῶν των πραγμάτων νὰ συναχθῆ ὅτι δὲν εἶναι ἀληθινοὶ ὁμοεθνεῖς, καθὼς ἐκ τῆς ἀναλογητικῆς περὶ τῶν Ἑλληνικῶν μετὰ τὴν αὐτὴν ἀλήθειαν νὰ συναχθῆ ὅτι δὲν εἶναι ἀληθινοὶ Ἕλληνες ὅσοι ἔχουσι τὸ αἰσχρὸν τοῦτο πάθος, ἀνδρῶν ἀπάντων ὄντες ταλάντατοι.

Καὶ ὁ κύριος Οἰκονόμος δυνάστην εἶναι, ὡς ῥήτορ, ν' ἀδιαφορῆ ἂν συγκρίνεται Μαῦρος μὲ Καπλάνου καὶ Ζωσιμάδου, καὶ ἂν κηρύττανται τρεφόμενοι πολλοὶ νέοι, ἐν ᾗ δὲν εἶναι οὐδαίς, φθάνει μόνον τὰ σχήματα νὰ ἦναι ἐπιτυχῆ· ἄνθρωποι ὅμως, οἵτινες ἀρέσκονται μὲν εἰς τὰ σχήματα, τιμῶσι δὲ τὴν δικαιοσύνην, αὐτὴν θεωροῦμένην καὶ ἑαυτὴν, περισσότερον παρ' ἐκεῖνα, δὲν θέλουσιν ἐγκρίνει τὸ πρᾶγμα, τοῦλάχιστον θέλουσιν ἐκθέσει, ὅτι περὶ τούτου φρονοῦσιν. Ὅταν ἡ δικαιοσύνη καταπατηθῆ εἰς ἓν εἶδος, εὐκόλον εἶναι νὰ καταπατηθῆ καὶ εἰς ἄλλο· καὶ τοῦτο ὄχι μόνον εἶναι καὶ ἑαυτοῦ κακόν, ἀλλ' οὔτε συμπεριφέρει τελείως. Ὅταν συγχωρηθῆ νὰ ἀνομιάζεται Ζωσι-

μῆς καὶ Καπλάνης ὁ κύριος Μαῦρος, ἀφελῶν εἶναι νὰ ἐγερεθῆ με-
τέπειτα ὅστις, ἀπὸ τὸ παράδειγμα τοῦτο πᾶρακινούμενος, ἤθελε
συγκρίνει τὸν μεταφράσαντα τὸ, Λωκίου Δοκιμίου περὶ ἀνθρωπι-
νῆς Διανοίας (Νοδός), μὲ τὸν συντάκτην τῶν Γραμματικῶν καὶ οἱ
δύο, ἤθελεν εἰπεῖ αὐτὸς, ἠγωνίσθησαν διὰ τὸ κοινὸν καλόν, ὡς καὶ
ἀπὸ τούτων πλουσίους ἐχορήγησεν ἕκαστος εἴτι ἐδύνατο. Ἡ προ-
θυμία, κατ' αὐτὸν, πρέπει νὰ ἀποβλέπεται, καὶ ἔχι τὰ ἔρ-
γα. Εἰς ἐμὲ φαίνεται ἐξ ἐναντίας ὅτι τότε εὐδοκιμοῦσι τὰ
πράγματα ὅταν ἀποδίδεται εἰς καθένά τὸ ἴδιον. Ὁ Θεὸς νὰ με
φυλάξῃ ἀπὸ τὸ νὰ πειθῶ διὰ τούτων εἰς ἀχαρισίαν, ὡς ἤθε-
λεν εἰπεῖ κανεὶς, παρεξηγῶν τὰ γραφόμενα, λέγω μόνον
ἀπλῶς ὅτι τόσο ἀπέχει ἀπὸ τοῦ νὰ ἦναι Ζωσιμάς καὶ Κα-
πλάνης ὁ κύριος Μαῦρος, ὅσον ἀπὸ τοῦ νὰ ἦναι συντάκτης
τῶν Γραμματικῶν ὁ ἐλαεινότερος μεταφραστής τοῦ ἀνω φιλο-
σοφικοῦ Δοκιμίου.

Ἐπιλογὸς τοῦ παρόντος παραρτήματος εἶναι ὁ ἀκόλου-
θος. Τὸ βιβλίον τοῦ κυρίου Οἰκονόμου, ὡς τὸ μόνον εἰς ἡμᾶς κα-
τὰ τὸ εἶδος του, εἶναι καλόν· εἶναι χρησίμον· ἔχει δὲ ἐλλείμ-
ματα ἀρκετὰ, ἐν τῶν ὁποῖαν μέρος ἦσαν ἀναπόφευκτα εἰς
τὸν κάτοικον τῆς μικρᾶς Ἀσίας, καὶ μέρος ἀποφευκτὰ εἰάν οἱ
φιλομαθεῖς Σμυρναῖοι ἀπὸ τὰς πολλὰς χιλιάδας γρόσσων, τὰ
ὅποια μὲ μεγάλην φιλοτιμίαν ἐξώδευσαν εἰς διατήρησιν τοῦ
Φιλολογικοῦ Γυμνασίου των, ἀφιέρωναν ὀλίγας τινας ἵνα πλου-
τίσωσι τὴν βιβλιοθήκην των. Τοῦτο δὲ διδάσκει, μὲ φαίνε-
ται, ἱκανῶς ὅτι πρέπει νὰ φροντίσωσι βιβλιοθήκας πλουσίας
ὅσοι θέλουσι καὶ τοὺς ἀσόφους νὰ σοφίσωσι, καὶ τῶν σοφῶν
τὸν ἀριθμὸν νὰ πληθύνωσιν. Οἱ ὀλιγώτατοι σοφοὶ μᾶς, μαχό-
μενοι πρὸς πολλὰς δυσκολίας, ἐπιτεταί εἰς ἅπαντος νὰ ἀποτυγ-
χάνωσι πολλάκις, χωρὶς ὅμως διὰ τοῦτο νὰ ἐλαττωθῆναι ὁ πρὸς
αὐτοὺς χρεωσούμενος ἔπαινος. Εἰς αὐτοὺς ἐπαληθεύει ὅτι ἔ-
γραφε παθητικώτατα περὶ τῶν σοφῶν τοῦ καιροῦ του Κωνσαν-
τίνος ὁ Λάσκαρις, ἄλλως τε καὶ τῶν εἰδότην σπανίων ὄντων,
διὰ τὴν δυσυχίαν τοῦ γένους, ὅσον ὀλίγοι, τοσοῦτον ἐπαι-
νετώτεροι.

Εἰς τὴν δὴλωσιν τῶν τοιούτων ἐλλειμμάτων, τουλάχιστον
ὡς εἰς ἐμὲ φαίνονται, τόσο εἰς τὸ παρὸν, ἔσται καὶ εἰς τὸ ἐ-
ξῆς, εἰάν δῶν ἔνκαιρῃ, πιεσῶ, ὡς ἔλεγμα καὶ εἰς τὴν ἀρ-
χὴν τοῦ παραρτήματος, ὅτι δὲν θέλει λυπηθῆ ὁ κ. Οἰκονόμος.

Ἐλπίζω μάλιστα ἔτι θέλει κρατήσῃ τὸν λόγον του. Καρὰν του
θέλει τὸ ἔχει, λέγει, (Ποιητ. σελ. 6) ἔταν ἰδὴ τὴν πολίαν
τοῦ πρῶτου κεφαλαίου ἀπὸ γενναίους μαθητὰς. Ἐάν λοιπὸν εἰς
τὰ γραφόμενα καὶ γραφθησόμενα εὖρη τίποτε ἄξιον μαθητῶν
γενναίων, πρέπει νὰ χαρῆ, τόσο μάλιστα περισσότερον ὅσον
πρὶν ἀκόμη λυκοτριχίση, παρ' ἐλπίδας λοιπὸν, ἀρχίζει ν'
ἀπολαύῃ τὸ ποθούμενον. Ἐάν πάλιν καὶ τὰδε, καὶ τὰ ἐξῆς
ἴσως, ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους εὐρεθῶσιν δλα σρεβλά, οὔτε
τοῦτο πρέπει νὰ τὸν λυπήσῃ, οὔτε εἰς ἀθυμίαν νὰ τὸν φέρῃ
διότι τὸ πρᾶγμα εἶναι εἰς τὸν δρόμον. Ὅσοι εἰς τὴν ἀνδρικήν
τοῦ ἡλικίου γράρουσιν ἀμαδῶς δυνατόν νὰ προκόψωσιν ἕως οὗ
τὸ γῆρας φέρῃ τὴν πολίαν.

Ὅσον διὰ τοὺς Ἰωαννίτας ἐλπίζω ὅτι οἱ ἀπ' αὐτοὺς ἀξιο-
λογοὶ φίλοι μου, τοὺς ὁποίους ἀγαπῶ καὶ τιμῶ, δὲν θέλουσι
πειραχθῆ διὰ φρονήματα, τὰ ὅποια τρέφουσιν ἴσως καὶ αὐτοὶ
περὶ τῶν ἰδίων συμπολιτῶν των. Ἦθελε μὲ λυπήσῃ πολὺ, εἰάν,
παρεξηγοῦντες τὸ θάρρος μου τοῦτο, ἤθελεν μὲ σερήσει πλέον
εἰς τὸ ἐξῆς τὴν φιλίαν των, μὲ τὴν ὁποῖαν μ' ἐτίμησαν εἰς
τώρα. Ἄς πράξωσιν ἄξια οἱ συμπολιταί των, καὶ θέλουσιν
ἔχι ὄχι ἐμὲ, ἀλλ' ὅλους τοὺς ὁμογενεῖς πανηγυριστῶν των.

Τὸν δὲ κύριον Μαῦρον παρακαλῶ νὰ ἐνθυμηθῆ ὅτι καὶ
τώρα μεταχειρίζομαι τὴν αὐτὴν ἐκείνην ἄγροικον παρρησίαν,
μὲ τὴν ὁποῖαν πρὸ χρόνων εἰς τὴν Κωνσαντινούπολιν, πρὶν ἔ-
τι φανῆ τῆς Ποιητικῆς ἢ Ἀφιερωτικῆς, τὸν ἔλεγμα νὰ πράττῃ
τὸ καλὸν ὡς χρέος πρὸς τὴν πατρίδα (ὅρα καὶ Δ. Β. 1819.
σελ. 314.), καὶ ὄχι ἀποβλέπων εἰς ἐγκωμιαστικὰς ἐπιστολάς
καὶ γράμματα τοῦ δεινὸς καὶ δεινῶν ἐπιστολῶν τὸ τέλος
ἠμπορεῖ νὰ ἦναι ἀμφίβολον· τὸ τέλος ὅμως τῶν ἀγαθῶν πα-
τριωτῶν εἶναι βέβαιον, σταθερὸν, ἀμετάβλητον, ἢ ἀφέλεια τῆς
ταλαινῆς ἡμῶν πατρίδος καὶ κοινῆς μητρὸς. Ἐλπίζω λοιπὸν ὅ-
τι θέλει μὲ ἀριθμήσει εἰς τοὺς ἀληθινούς φίλους του, διότι
κ' ἐγὼ ζητῶ τὴν ἀληθινὴν δόξαν του. Τὴν δόξαν ταύτην τοῦ
κυρίου Μαύρου, ἣτις θέλει τὸν κατατάξῃ ἀληθινὰ εἰς τὸν βαθ-
μὸν τῶν Ζωσιμάδων καὶ Καπλανῶν, ἐλπίζω νὰ τὴν κηρύξῃ
κ' ἐγὼ μετὰ πολλῶν ἄλλων, χωρὶς ὑποψίαν κολακείας, καὶ

χωρίς ἀμοιβῆς καμμίας ἐλπίδα. Τὸ ἐλπίζω καὶ εἶθε νὰ τὸ ἀ-
ξιώσω.

Ἐν Βενετίᾳ 1. Αὐγούστου 1820.

Ἀνδρέας Ἀνδρέοπουλος
Πελοποννήσιος.

Φίλε ἐκδότα τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ.

Ἀναγινώσκων οὐ πᾶν πρόην τὴν Μελίσιαν, εἶδον καὶ
τὸ περὶ τοῦ, τίνι πρόπῳ ἀπαλλαγῆν ἂν τὰ ἡμέ-
τερα σχολεῖται τοῦ ἐπικρατοῦντος σχολαῖσμου
πρόβλημα. Αὕτη ἡ ἔννοια τοῦ, σχολαῖσμος ἐξαιρέζεται
ὕπὸ τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων μὴ λέξει συνδέτω, πολὺ ἐκ-
φρασιωτέρα καὶ ἐν τ' αὐτῷ αὐθερμηνεύτω, τῷ, δοξοσοφία
λέγω. Γινώσκεις, φίλε, ὅτι οὐ καθαρτόμενος τοῦ ποιήσαν-
τος τὸ πρόβλημα γράφω· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ φιλοκαθακτικῶς
εἰμι, ἐμαυτῷ ἐγκαταλειπόμενος, μὰ Δία γε, οὐδὲ φίλερις,
ἀλλὰ φιλαλήθης, οὐ καθαρτόμενος, λέγω, λέξω σοὶ τὰ νῦν
μοι περιεσπόμενα καὶ ἀφορῶντά τὴν προβάλλοντα. Τί μὲν ἐννοεῖ
ὁ ποιήσας τὸ πρόβλημα, εἰς παρένθεσιν ἐν τῇ Μελίσει, οὐκ
οἶδα· ὁ δὲ ἐννοεῖν οἶδει, τοῦτο ἀδικάντως καὶ σαφῶς οἶδα,
τὸ, δοξοσοφία, λέγω· ἀλλὰ γὰρ, ἐξ ὧν λέγει, ἕτερόταν
τι ἐννοεῖν δὴ λόγος ἐστίν, καὶ τοῦτο καμὲ ἀπορεῖν πως ἐπὶ πολὺ
ἐποίησ'· καὶ οὐδὲν ξένον· πολλάκις γὰρ συμβαίνει τοῖς ἀνθρώ-
ποις συνάδειν μὲν ἀλλήλοις κατὰ τὰς λέξεις, ἀπῆδειν δὲ ἀλ-
λήλων πάντα κατὰ τὰ πάθηματα· καὶ γέμει τοιούτων παρα-
λογισμῶν ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος, καὶ οὐ μόνον ἀπλῶς ἀνθρώ-
πων, ἀλλὰ καὶ σοφῶν ἀνδρῶν· εἶπω καὶ φιλοσόφου· Ἄλλ' οἱ
οὕτω παραλογιζόμενοι, σοφοὶ μὲν εἴησαν ἂν, φιλόσοφοι δὲ
οὐδαμῶς.

Ἐγὼ τοίνυν τῷ σχολαῖσμος δοξοσοφίαν ἐννοῶ,
προληπτικὴν δηλοῦντι μάθησιν, προκοπὴν, καὶ ἡ φυσικὴ ση-
μασία τῆς λέξεως τοῦτο σημαίνει, δοκοῦσαν μάθησιν, φαι-
νομένην, μὴ οὖσαν, μὴ πραγματικὴν· καὶ ἐν τοῖς ἡμετέροις
σχολείοις τοιαύτη μάθησις, κακῆ τύχη, ἐπὶ τὸ πλεῖστον
ζητεῖται. Περὶ τί γὰρ, πρὸς Θεοῦ, ἐν ταύτῃ σπουδάζουσι,
καὶ τίσι πρωτεύοντες ἐνασχολοῦνται; Κλίσσει λέξεων, ἀνα-

ταλήπτων τῶν πλεῖστον, ὀρθογραφίαις, κανόσι διαφόρων εἰ-
δῶν, καὶ τούτοις ὀκαταλήπτου, ἀναγνώσσει παρ' ἡλικίαν καὶ
παρὰ καιρὸν καὶ ἐν ματαίῳ παντάπασιν, καὶ τ. λ.

Ἐπειτα, οὐ λέγω μαθόντες, ἀλλ' ἐμπλήσαντες τοιού-
των ἔλασιν φροτίων τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, ἐξέρχονται τῶν
σχολείων φύσης μεσοί, καὶ οἶονται πεπαιδευμένοι εἶναι, καὶ
δοκεῖν καὶ τοῖς ἄλλοις τοιοῦτοι δέλουσι. Μαθόντες τὴν ἀττι-
κὴν κλίσιν τοῦ ἄρχομα, χρῆσθαι μὲν ἐν ταύτῳ ταύτῃ οὐκ
οἶδασιν, τῶν ἀττικῶν αὐτοῖς καὶ γραϊδικῶν ὀδόντων εὐμετρί-
εῖρων οὖταν, μάθησιν δὲ αὐτῶν ἐπιδείξασθαι ἕτεροις βουλό-
μενοι, κλίνουσιν ἀττικῶς τὸ τῶν ὀμιλουμένων Ἑλληνικῶν
ἀρχίζω, λέγοντες καὶ γράφοντες, ἤρχιζον, ἤρχισα.
Πρὸς Θεοῦ, φίλε, οὐ δοκοῦσα αὕτη μάθησις καὶ παιδεία, καὶ
εἰ τοιοῦτοι οὐ δοξόσοφοι; πάντως πραγματικὴ μάθησις τὸ
τοιούτου οὐκ ἂν εἴη. Ἐμαθον ὅτι, μακρῶς οὕσης τῆς
ληγούσης, τόνος οὐ τλῆσται ἐπὶ τῆς προπαρα-
ληγούσης, καὶ ὅτι, τὸ ἡ μὲλ μακρόν ἐστι, καὶ προσ-
κμύζουσι τοὺς κανόνας τούτους, ἀνάρμοσα πάντα, τῇ ὀμι-
λουμένῃ διαλέκτῳ, τῇ Ἑλληνικῇ μὲν, καὶ ἕτερον δέ τινα
χαρακτῆρα, καὶ οὐ κατὰ τὸν ἀττικὸν τυγχανούση, καὶ δέον
λέγειν καὶ γράφειν καλλίτερη γυναικα, γράφουσι
καὶ λέγουσι καλλιωτέρα γυνή, καὶ ποιούσιν οὕτω λέ-
ξιν καὶ λόγον ξένα παντάπασιν, οὔτε γὰρ τῆς ἀττικῆς γλώσ-
σης εἰσιν, οὔτε μὴν τῆς ὀμιλουμένης Ἑλληνικῆς. Οὐ λέγου-
σι, προκομμένοι ἀνθρώποι, ἀλλὰ προκομμέ-
νοι ἀνθρώποι· οὐ γράφουσι παρμένα ἄσπρα, ἀλλὰ
πεπαρμένα ἄσπρα. Ἀντὶ τοῦ γράφειν, τὸν δίδει
τὸ μισθόν, ὥσπερ κοινῶς λέγομεν, οὗτοι σοφίαν θηρώμε-
νοι, καὶ σοφοὶ δοκεῖν βουλόμενοι, γράφουσι, τῷ δίδει
τὸ ἡμισυ. Πρὸς Θεοῦ, φίλε, ποῖα ποτ' ἂν εἴη ἡ γλώσσα
αὕτη; Ἄλλ' ἔγω, δεδόσθαι τὰ τοιαῦτα ταύτοις· ἀλλ' αἱ μι-
ταθελαὶ αὐταί, ἡ ἄδεια αὕτη ποιήσουσι τὴν ὀμιλουμένην
γλώσσαν, καὶ αὕτης τῆς μὴ ὀμιλουμένης Ἑλληνικῆς πολὺ
δυσκολωτέραν· καὶ ἀπλῶς πᾶσα γλώσσα ἔστω ευκολωτέρα,
ποσούτω καὶ καλλίω τυγχάνει· ὄργανον γὰρ μόνον μαθη-
σεως ἡ γλώσσα, καὶ οὐ μάθημα.

Μίνχαν, πόλις ἐστὶν ἐν Γερμανίᾳ, μητρόπολις τῆς Μπύ-
διερας, πρὸς οὐσικῆς τῆς Βιέννης, ἀγδομήκοντά που ἄρας ταύ-

της ἀπέχουσα, καὶ οἱ ἐπιχώριοι οὕτω ταύτην ὀνομάζουσι· οὗτοι δὲ οἱ γενναῖοι Μόναχον ἢ Μονακὸν ταύτην καλοῦσι, σοφίαν πάντως δεῖξαι βουλόμενοι, καὶ φησῶσιν ἐπὶ τούτῳ, καὶ κτίζουσι οὕτω πάλιν Μονακόν, ἣτις ἐν ταῖς κεφαλαῖς μόνον τῶν δεξοσόφων ἔχει τὴν ὑπαρξίν. Ἄλλ' ἑρείτις εἰς ἐν-
 ρασιν ἦτι, καὶ οἱ Λατῖνοι καὶ τινες τῶν ἡμετέρων οὕτω ποιού-
 σι, τῆς ἐπιχωρίου δηλ. φωνῆς μεταβάλλουσι καὶ παραλλά-
 τουσιν· ἀλλ' οἱ Λατῖνοι καὶ οἱ τινὲς ἡμέτεροι, ὀρθὸς λόγος οὐκ ἔστιν, εἰσὶ μόνον ἐνδοξότητες· καὶ ἦν σωφρονά-
 μιν, πρὸ πάντων δεῖ τὸν ὀρθὸν λόγον τίθεσθαι. Πῶς δ' ἄν τις
 γνοίη τὸν ὀρθὸν λόγον; ἢ ὀρθὴ γνώσις τοῦ εὐκόλου, τοῦ εὐ-
 χρήσου, τοῦ ἀφελίμου, τοῦ σαφοῦς, τοῦ ἀναγκαίου, τοῦ
 περιττοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, δεικνύουσιν ἰκανῶς τίς ὁ ὀρ-
 θὸς λόγος, καὶ ἡ πολυλογία ἐνταῦθα ἐπὶ τούτῳ περιττὴ καὶ
 πάντῃ ἀνάρκτος.

Εἶδα μὲν πολλὰς ἀγλαῖδας λέγουσιν ἐν τῇ ὀ-
 μιλουμένῃ Ἑλληνικῇ· οὗτοι λεγοῦσι μὲν οὕτως ἵνα μὴ γέ-
 λωτα ἄσβεστον τῆς παιδαρίως καθ' ἑαυτῶν διεγείρωσι, γρά-
 φουσι δὲ, εἶδομεν πολλὰς ἀγλαῖδας, καὶ τὴν Λό-
 γου, ἐνταῦθα τοῦ ἀττικῶς μακρόν· ἀλλ' ἡμεῖς πλησιάζομεν
 μὲν τῇ τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων προσωδία, εἰληκρινεῖς δὲ καὶ
 φιλαλήθεις ὄντες, ὁμολογεῖν ὀφείλομεν ὅτι συγκεχυμένως
 ταύτην καὶ οὐκ εὐκρινῶς γινώσκομεν, μᾶλλον δὲ εἰπεῖν, οὐ
 γινώσκομεν, καὶ τούναντίον διατεινόμενοι, παραλογοῦμεν ἀν-
 τικρυς· καὶ ἀναγινώσκομεν τὰ παλαιὰ Ἑλληνικά τῇ ἡμετέ-
 ρῃ προσωδίῃ, ἀλλ' οὐ τῇ ἐκείνων χρωόμενοι, καὶ μωραίνομεν
 πάντως, περιεργότερόν τι περὶ τῆς ἐκείνων προσωδίας ἀποκρι-
 νόμενοι. Καὶ εἰσάν μοι εὐμενεῖς οἱ τὰ πάλαι περιττότερον ἐξ-
 ετάζοντες καὶ ξένοι καὶ ἡμέτεροι, σωφρονουῦντες οὖν τὴν ἡ-
 μετέρην προσωδίαν ἐξετασάν, καὶ ἐν καιρῷ ἔτι, μαμαθικῶ-
 τες δηλαδὴ πράγματα. Τὸ οὐ, λέγω, ἐν τῷ λόγῳ, ἀττι-
 κῶς μὲν μακρόν ἐστιν, ἢν μὴ ἀπατώσιν ἡμᾶς οἱ γραμματικῆ,
 ἐν δὲ τῇ ὀμιλουμένῃ Ἑλληνικῇ, βραχύ· καὶ τὸ ο, τὸ βραχύ
 πάλαι, οὖν μακρόν ἐστιν· ἀλλὰ γὰρ οὐ παύομεν λέγοντες τὸ
 οὐ μακρόν, καὶ τὸ ο βραχύ. Πρὸς Θεοῦ φίλε, οὐ παραλο-
 γοῦμεν ἀναφανδόν; κ. τ. λ. κ. τ. λ. οὐκ ἄν ἀβέλτιον παῦσαι
 ἐξετάζοντες δοξαστικῶς τὰ παρόμοια;

Θάλασσαν τοιούτων παραλογιῶν εἶχον ἄν σοι ἐπενευ-

κῆν· ἀλλὰ παύσω· Μικρολογία δὲ τὰ τοιαῦτα, καὶ παρα-
 βλεπτά· ἀλλὰ τῆ κακόν, φίλε, ἐς τὸ νομίζεω τὰ τοιαῦτα
 πραγματικὴν μάθισιν, καὶ ἐπιμένειν τοῖς τοιούτοις, καὶ ἀπα-
 σχολεῖσθαι τῆς ὄντως μαθήσεως. Εἰσὶ μὲν οὖν τινὲς . . .
 ἀλλ' οἱ τινὲς οὗτοι μόνον οὐ καθισῶσιν ἄρα, καὶ χειμῶν ἡμᾶς
 ἀμαθίας κατασκευάζει, καὶ κατασκευάσει ἐν τούτοις μένουτας.

Τίς ἢ χρεῖα προβαλεῖν τὸν φίλον τὸν τρόπον τῆς ἀπαλ-
 λαγῆς τοῦ σχολαῖσμοῦ οὕτω σύνεπτυγμένως, ἀλλ' οὐ τὰ αἴ-
 τια τῆς ἀμαθείας ἡμῶν ἐπιρριθῆσαι; Ἔοικεν οὖν ἢ ἕτερόν τι
 τῷ σχολαῖσμός ἐννοεῖν, ἢ δειλίαν ἀνεπτυγμένως καὶ σα-
 φέστερον ἐρμηνεύεσθαι, καὶ παραλείπειν τὸ πρᾶγμα ἕτεροις;
 τολμηρότερον ἐπὶ τὰ τοιαῦτα κινουμένοις. Ἔτι δὲ καὶ τὸ σχο-
 λαῖσμός αὐτὸ, δοξαστικῆς τῆς χρήσεως οὐσίας, ἀπορή-
 κτίον· σημαίνει γάρ οὐδὲν ἄλλο, ἢ φρόνημα σχολείου
 ἐπικρατοῦν, καὶ τὸ φρόνημα ἀοριζαίνει. Ἀμαρτήματα
 ἐν λόγοις οὐ μικρὸν, καὶ τὸ καταλείπειν λέξιν, ἣς τὸ ση-
 μαινόμενον πασίδηλον, καὶ μηδαμῶς ἀοριζοῦν, καὶ ἀντὶ ταύ-
 τος ἐτέρῳ χρῆσαι, ἐρμηνείας δεομένη· ἀλλὰ γὰρ εἰκοι κἀν-
 ταῦθα πλαγιάζον, τῆς εὐθείας ἐκτρέπεσθαι, καὶ υποκαθίζειν,
 καὶ προσποιεῖσθαι ἀγνοίαν, φροδύμενος προσκρούσιν· ἠβέλ-
 τος κρυβῆναι ὑπὸ τῆν σχολῆν, ἵνα μὴ ἕτερον διεγείρη τὴν
 χολῆν.

Δοξασοφία ἔτι καὶ τὸ βούλεσθαι, ματαιοπονοῦντας,
 ζητεῖν τίνι τρόπῳ παραφθεῖρην τὰς λέξεις τῆς ὀμιλουμένης
 Ἑλληνικῆς, ἀποδιδόντας τάχα ταύταις ἀρχὴν τινὰ καὶ ἐτυ-
 μολογίαν σοφίην, δεῖν χρῆσθαι ταύταις, ὡς κοινῶς λέγονται.
 Ἐνταῦθα γὰρ οὐδὲν ἕτερον παρὰ τὴν συνήθειαν, καὶ ἐνδοξό-
 τῆς καὶ ὀρθὸς λόγος, μόνη αὕτη ἐστὶν ἐκάτερα. Τὸ βαρβαρό-
 φωνον καὶ παρεφθαρμένον μεσημερία ἠδὲ σήθησαν, δεῖν
 ἀπορήξαι τοῦτο, καὶ ἀντιστενεγκεῖν τὴν εὐφρωνον, σημαντι-
 κὴν, ἀυθιρμῆνευτον καὶ παραλόγως ἀποβληθεῖσαν (ἔσω καὶ
 ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος) λέξιν, τὸ μεσημερία.

Ἔτερα ἐπιδιορθώσαν, μᾶλλον δὲ παραλλάξαι καὶ παρα-
 φθεῖραι ἠβουλήθησαν, καὶ ἔλαβον προσκρούσαντες τῇ φύσει
 τῆς γλώσσης, καὶ ἄγελοι γενόμενοι. Τὸ α ἐν ἀρχῇ τῆς λέ-
 ξεως, ἐν σμῆνεται καὶ ἐπὶ Ὀμήρου, καὶ ἕτερόν τι παρὰ σέ-
 ρησιν ἐσήμαινεν, καὶ ἡ παλαιὰ αὕτη συνήθεια, καὶ ἕτερα
 πολλὰ ἔτι, καὶ μέχρις ἡμῶν, ἀγαθὴ τύχη, σώζονται· ἀλλ'

ἐκεῖ μὲν ἱερὸν αὐτοῖς καὶ ἀνέπαφον, ἐνταῦθα δὲ, ὡς βδελυ-
ρὸν τάχα, ἀποσπᾶται καὶ ἀποβρίπτεται, καὶ κολοβοῦται οὖ-
τως ἡ λέξις, καὶ προσπίπτει ξένη πάντῃ καὶ ἀγνώστῃ ἀ-
κούουσιν. Ἀμαρτάνουσι διχῶς οὗτοι οὕτω ποιοῦντες, τὴν
ὀμηρικὸν χαρακτῆρα τῆς ἡμετέρας γλώσσης μὴ γνωρίζου-
σάντες, καὶ παραμορφοῦντες λέξεις, ὧν τὴν μορφήν, τὴν
κοινὴν σεβόμενοι συνήθειαν, τὴν φύσιν τῆς γλώσσης, ὡς
ἱερὸν τι ἔδει εἶναι ἀνέπαφον.

Παρεμβολίς, φίλε, τὸ παρόν μου, οὐ φίλερι, ἀλλὰ
φιλάλιθες παρασχόλημα τῷ λογίῳ Βριμῷ, ὡς καθιερωμένον
τοῖς τοιοῦταις.

ὕψιαις.
(ἔπεται ἡ ἀπάντησις.)

Γεμάχιον ἔπιστολῆς.

..... Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἄλλοτε ἴσως περισσώτερα καὶ
ὀριμώτερα.

Αἱ δ' ἐξῆς ὀλίγα ἀποσημειώσεις εἶναι, φίλε Ἀσώπιε,
τὰς ὁποίας σὲ ὑποσχέθημι εἰς τὴν προλαβοῦσαν ἔπιστολὴν πε-
ρὶ Βησσαρίωνος τοῦ Μακρῆ. Ἐλπίζω καὶ ταύτας, καθὼς καὶ
ἄλλας ὁμοίας αὐτῶν, διότι ἀναφέρονται ὅπως οὖν εἰς τὴν Ἱσο-
ρίαν τῶν νεωτέρων Ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἃ δὲν ἤθελες τὰς
κρίνει ὀλότιστα περιττῶς.

Πατὴρ μὲν τοῦ Βησσαρίωνος ἦτο τῶ Ἰωάννινα, ἀνεγνω-
στὸν φανερὸν ἀπότινον ἐκδοθέντων αὐτοῦ ποιημάτων, πότε
ἤμας ἔζησε, περιστατικῶς δυνάμεθα μόνον νὰ προσδιορίσωμεν
ἐξ ὀλίγων, ὅσα περὶ αὐτοῦ ἐσημείωσεν ὁ Μελέτιος· ὁ Βησ-
σαρίων ἐμαθῆτευσεν, λέγει (ἐγκλ. Ἱσορ. Αἰῶν. ΙΖ.) παρ' Ἀ-
λεξάνδρου τῷ Μαυροκορδάτῳ καὶ Ἰωάννῃ τῷ Καρυοφύλλῃ καὶ
αὐτῶν, ὅστις τοῦ Ἀλεξάνδρου διάδοχον ὀνομάζει τὸν Ἰωάννην
εἰς διάφορον ἄλλο μέρος ὀλίγον ἀνωτέρω. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος
οὗτος τὴν ἐπισκοπίαν τῆς Βυζαντινῆς σχολῆς πρέπει νὰ παραι-
τήθῃ περὶ τὸ 1672 ἔτος, καὶ ὃν κληρὸν διπλαθῆ, ἀποβανόν-
τος τοῦ Διορμηνεῶς τῆς Ὀθωμανικῆς βασιλείας Παναγιώτου
Νιχοσίου, ἔλαθεν αὐτὸς τὸν τόπον, ὡς ἴσorest ὁ Καντεμῆρης
(Growth and decay of the othoman Empire, σελ. 263). Ἀ-
κολουθεῖ λοιπὸν ἐκ τούτου ὅτι ὁ Βησσαρίων ἦτον τὸ 1672 ἔ-
τος μαθητὴς εἰς τὴν σχολὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἐκεῖ

πιδανὸν νὰ διέτριψῃ καὶ μετέπειτα καιρόν τινα, ἴσως μέχρι
τοῦ 1675 ἔτους. Ἰσθῶν εἰς Ἰωάννινα ἐχηρημάτισεν διδάσκαλος,
λέγει ὁ Μελέτιος, τῆς τοῦ Γυγιούμα σχολῆς τότε νεωστὶ τεθεί-
σης, καὶ ἤτις βέβαια ἀπ' αὐτοῦ τοῦ κτίτορος εἶχε τὸ ὄνομα,
ὡς ἀπὸ τῶ ἐξῆς γίνεταί ἐτι φανερώτερον. Διότι Ἀναστασιος
Μιχαὴλ ὁ ἐκ Νιουσῆς εἰς συγγραμμάτιόν τι ἐπιγραφόμενον,
Περὶ ἡγηματικῶν Πιττάκιον, τὸ ὁποῖον ἐτύπωσεν ἐν Βερολίῳ
χωρὶς χρόνου σημείωσιν, ἀλλὰ πιθανῶς περὶ τὸ 1705 ἀνα-
γράφει (σελ. 12) περὶ τῶν τότε ἐν Ἰωαννίνοις δύο σχολείων,
ἀπὸ τῶ ὁποῖον „τὸ μὲν, λέγει, ὑπ' αὐτῶν τῶν Ἰωαννιναίων,
τὸ δὲ ὑπὸ τινος Ἐμμανουὴλ Γυγιούμα εὐίδρυται“.

Ὁ δὲ Κοσμάς ὁ Βαλάνος ἐν ἐπιστολῇ πρὸς Ζωσιμάδας
(ἐκδ. Ἀριθμ. κτλ.) περιστατικώτερον. „Οἰκοδομήθη (τὸ σχο-
λεῖον) ὑπὸ τοῦ ποτὲ Πάνου Καρβιῶαννου διὰ δαπάνης τοῦ
ἀειμνήστου Μάνου Γυγιούμα“. Εἶναι ἦτον ὁμοίως αὐτὸ καὶ τὸ πρῶ-
τον συζητῶν εἰς ἐκείνην τὴν πόλιν περὶ τούτου ἴσως πρέπει νὰ
ἀμαρτάνωμεν ὀλίγον, ὅτι καὶ ἀπὸ τῶ ἀνωτέρω τοῦ Ἀναστα-
σίου φαίνεται νὰ ὑπῆρχεν ἤδη Ἰωαννιναίων ἄλλο σχολεῖον
πιθανῶς ἀρχαιότερον, καὶ ἔπειτα, ἐν δυνάμεθα νὰ εἰκασάμεν
ἀπὸ μιαν σημείωσιν τὴν ὁποίαν ἐξέδωκεν ὁ Ματθαῖος (ποικ.
Ἑλλην. Βου τας. Gr. Mosquae 1811), τὰ γράμματα „δὲν ἦ-
σαν παντελῶς ξένα ἐκεῖ, τοῦλάχιστον περὶ τὰ μέσα τῆς ΙΖ ἑ-
κατονταετηριδος. Τὴν σημείωσιν ταύτην, γραμμένην ὑπὸ Γερ-
μανοῦ Ἱερομονάχου καὶ μετέπειτα Νύσσης Ἀρχιεπισκόπου,
εἰς σαφηνισμὸν ἐπιστολῆς Νεκταρίου Συναῖτου, φέρω ἐπὶ λέ-
ξεως ἐδῶ ὡς περιέχουσιν μάλιστα τινα ἀναφερόμενα εἰς τὴν
γραμματολογικὴν Ἱσορίαν ἐκείνων τῶν χρόνων. Ἔχει οὕτως:
„Ταύτην γέγραφε τὴν ἐπιστολὴν Νεκτᾶριος ὁ ἀπὸ Κρήτης ὃς ὕψι-
νον τετάρτου καὶ δεκάτου ἔτει κατὰ τὸ 1661 ἔτος Πατριάρχης ἐ-
χηρημάτισεν Ἱεροσολύμων ψήφῳ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀρχιε-
πισκοπῆς Κληρικῶν, καὶ Ἀρχόντων Συνόδου. Ἡ αἰτία δὲ τῆς ἐπι-
στολῆς ἦν αὕτη· κατὰ τὸ 1645 ἔτος ἠκροώμεθα φιλοσοφίας ἐν
Ἀθήναις παρὰ Θεοφιλοῦ τῷ Κορυδαλεῖ· ἦν δὲ οὗτος ἄκρως εἰς
φιλοσοφίαν ὑπερηφαντικῶς οὐ μόνον πάντας τῶν ἐν Ἰταλίᾳ
φιλοσοφούντων, ἀλλὰ καὶ τῶν Ἑλλήνων τῶν ἡμετέρων
οὐ κατόπιον. Μετὰ δὲ τὴν τελευταίαν τοῦ Κορυδαλεῶς ἐ-
κμελετώμεν ἀλλήλοισι τὰ ἀκουσθέντα ἔτε Νεκτᾶριος καὶ Διο-
νύσιος ὁ ἐκ Ναυπλίου, καὶ δύο τῶν Εὐγενῶν Ἀθηναίων καὶ

„ματὰ τούτων ἐγώ. Ἦλθεν ἐξ Ἰωαννίνων Νικηφόρος τις Πριγγι-
 „ γιλύς τὸ ἐπίκλην Ἀθηναῖος καὶ αὐτὸς, ὃς ἤρξατο πειράζειν
 „ ἡμᾶς προβλήμασιν ἐκ τῶν τοῦ Κουρσούλου τῆς Κερκυραίου μα-
 „ θητῶν προβλήμασιν εἰς Ἰωάννινα πρὸς ἃ ἐγγέγραπτο ἢ ἐπι-
 „ σολὴ καὶ τὸν προβαλλόμενον εἰς σιγὴν ἐλάσασα (*).“ Ὅπως
 „ ἡμᾶς καὶ ἂν ἦναι, τοῦτο εἶναι βέβαιον ὅτι πρῶτος εἰς τὴν τό-
 „ τε νεωστὶ ἰδρυμένην σχολὴν ἐχρημάτισεν ὁ Βησσαρίων, καὶ ἐ-
 „ κεί μεχρὶ τινὸς ἐδίδαξεν τὰ Ἑλληνικά, ὅτε καὶ ὁ Μελέτιος,
 „ ὡς ὁ Βιογράφου λέγει, (Μελ. Γεωργ.) ἐμαθήτευσεν εἰς αὐ-
 „ τὸν προτοῦ ὑπάγῃ εἰς τὴν Ἰταλίαν. Πίστους ὅμως χρόνους ἐσά-
 „ θη ἐπὶ τῆς διδασκαλικῆς Καθέδρας δὲν εἶν' εὐκολον ἢ προσ-
 „ διορισθῆ· τοῦλάχιστον εἰς μίαν θεολογικὴν ἔριν, ἣτις ἐκινήθη
 „ μεταξύ τῶν λογίων εἰς Ἰωάννινα κατὰ τὸ 1695 ἔτος, ἐπὶ
 „ τῆς ἀρχιερατικῆς Κλήμεντος τοῦ Χίου, διέπρεπον ὡς κορυφαῖος
 „ τοῦ ἐνὸς τῶν διαμαχομένου μερῶν ὁ διὰδοχὸς τοῦ Γεώργιος ὁ
 „ Ζουγδουρῆς. Ἦτον ζήτημα, λέγει ὁ Μελέτιος (ἐνθ. ἀνωτ.) ἂν
 „ ἡ θεία οὐσία διέφερε τῆς θείας ἐνεργείας πραγματικῶς ἢ τῶ
 „ λόγῳ μόνον τῶ ὀριστικῶ, καὶ τὸ δεύτερον τοῦτο ἐδόξαζεν ὁ
 „ διδάσκαλος μετὰ τῶν μαθητῶν, τὸ δὲ πρῶτον ὁ Ἀρχιερεὺς
 „ ἔλκων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ Βησσαρίωνα τὸν Μικροῦν ἠπτηθέντα
 „ πῶς“ ὡς κατὰ ταῦτα, ὁ Βησσαρίων περὶ τὸ 1695 πρέπει
 „ ἢ ἦτον παρητημένος ἀπὸ τὴν σχολὴν ἴσως διὰ γῆρας ἴσως
 „ καὶ διὰ προτίμησιν ἡσυχασικοῦ βίου, τὸ ὅποιον πιθανολογεῖ
 „ πῶς καὶ ἡ ὑπομασία ἐνὸς τῶν πλησίων εἰς Ἰωάννινα Μονασι-
 „ ρίαν, καλουμένου τὴν σήμερον Α°. Γεώργιος τοῦ Βησσαρίων-

(*) Ἦσαν γράμματα ταῦτα, λέγει ὁ Ματθαῖος, εἰς ἀντίτυπον τῶν Συ-
 „ εσίου ἀπάντων, τὸ ὅποιον μετ' ἄλλων καὶ τυπωμένων καὶ χειρογ. βιβλίων ἠ-
 „ γόρασαν ὁ αὐτὸς, ἀπὸ τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ ἀνωθεν Γερμανοῦ πολουμένης
 „ ἐν Μόσχῃ τὸ 1778· ὁ Νεκτάριος εἰς τὴν πρὸς Νικηφόρου ἐπιστολὴν γράφα-
 „ ται Οὐναίτης, εἰς δὲ ἄλλη τινα πρὸς αὐτὸν τὸν Γερμανὸν (ἐκδοθ. ἐν ποικ.
 „ Ἑλλ.) εἰναίτης. Ὅθεν ὁ καλὸς Ματθαῖος ἢ λῆξις, λέγει, Οὐναίτης δὲν
 „ ἐμπόρει τῶν δοκίμων ἢ ἦναι, δίδει εἰς τὴν ἐκδοθεῖσαν ἐπιστολὴν διὰ ἀπὸ
 „ χειρὸς τοῦ Νεκταρίου ἀναγενοῦσθαι εἰναίτης ἐπισημ. λοιπὸν ὁ Νεκταρίας
 „ οὗτος ἦτον Κρητῆς, εἰδὼν πρέπει ἢ ἀνοητῆ ἢ πόλις τῆς Κρήτης Βίνιατος, τῆς
 „ ὁποίας ὄμως ὁ πολίτης ἀπὸ τὸν Στέφανον (παρὰ πόλ. ἐν π. κ.) ὀνομάζεται Βι-
 „ νάτιος· καὶ ὄχι εἰναίτης. Ἄλλ' εἰς ταῦτα ὁ νωτέρου Γραμματ. συγγραμ. μετα-
 „ φέρουσί τινα. !

νος. Ἐτελεύτησε δὲ τὸν βίον περὶ τὸ 1699 ἔτος κατὰ τοῦ Με-
 „ λέτιου (ἀνωτ. τόστ.).

Τοῦ Βησσαρίωνος κινήματα εἶναι τὰ ἐξῆς δύο.

Α. „ Σταχυόλογια Τεχνολογικὴ κατ' ἐρωταπόκρισιν τῆς Γραμ-
 „ ματικῆς τέχνης παρὰ Βησσαρίωνος Ἱερομονάχου τοῦ ἐξ
 „ Ἰωαννίνων“, τυπωθεῖσα ἐν Βενετίᾳ πολλάκις, τὴν δὲ
 „ πρῶτην φοράν, νομίζω, κατὰ τὸ 1686 ἢ περίπου, διὰ τὸ
 „ γράφας τὴν πρὸς τοὺς Νεανίσκους ἐπιστολὴν Μιχαὴλ Μῆτρος
 „ ἐξ Ἰωαννίνων σημειωμένην ἀπὸ Βενετίας δίχα ἔτους, εἴν' ὁ
 „ αὐτὸς δεῖξαι εἰς τὴν περὶ τοὺς τότε χρόνους ἐκδοθεῖσαν γραικικὴν
 „ μετάφρασιν τῶν εἰς τὰς Ἰσορίας Πομπηίου Τρώγου Ἐπιτομῶν
 „ τοῦ Ἰουστίνου, ἐπρόσθεσεν, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὸν Ἑλλάδιον
 „ (ιστ. πρῶτα. Eccles. Gr. σελ. 235) διάλογόν τινα μετὰ
 „ Δ. καὶ Μ., Περὶ τοῦ πῶς δεῖ ἐρμηνεύσθαι τὰς γραφάς“. Ὅ-
 „ τὸ δὲ δεύτερον κίνημα ὀνομάζεται ἀπὸ τὸν Μελέτιον „ Ὁρ-
 „ θόδοξος Θεολογία“, ἀπὸ δὲ τὸν Προκόπιον (παρὰ Πατρικ.
 „ Ἑλλ. Βιβλιόθ. Τεύχ. ΙΑ' σελ. 781) „ διεξοδικωτέρα ὀρθόδοξος
 „ ὁμολογία“, ὅπως καὶ ἂν ἔχη ἢ ἐπιγραφὴ, τόσον μόνον
 „ εὐρίσκω κατὰ τὸ παρὸν εἰς μίαν σημείωσίν μου, ὅτι εἶναι
 „ ὡσαύτως κατ' ἐρωταπόκρισιν, ἐκδοθεῖσα ἐν Βουκου-
 „ ρέσι μετὰ τῆς ὀρθόδοξου ὁμολογίας Πέτρου τοῦ Μογίλα
 „ κατὰ τὸ 1699 ἔτος.

Ταῦτα, Ἀσώπιε φίλτατε, ὀλίγά τινα, ὡς πρὸς βιογρα-
 „ φικὴν εἰδήσιν τοῦ Βησσαρίωνος ἐνὸς καὶ αὐτοῦ, νομίζω, ὄχι
 „ παντάπασιν ἀνωφελοῦς, κατὰ τοὺς παρελθόντας σκοτεινοὺς ἐ-
 „ κείνους χρόνους, εἰς τὴν πατρίδα του· σὺ δὲ ὑγιάνε καὶ εὐ-
 „ τύχῃ.

Ἐξωνιόθεν τῇ 5. Μαΐου 1820.

Ὁ σὸς Χ. Φιλιππᾶς.

ΒΙΒΛΙΑ ΝΕΟΦΑΝΗ.

Ἐκθεσις συνοπτικὴ τῆς Περιηγήσεως τοῦ Νέου
 „ Ἀναχάρσιδος, καὶ τῆς μεταφράσεως αὐτῆς
 „ εἰς τὴν κείνην Ἑλληνικὴν διάλεκτον.

Ἡ μετάφρασις τῆς Περιηγήσεως τοῦ Ν. Ἀναχάρσιδος,
 „ φιλοπονηθεῖσα παρὰ τοῦ Εὐγενεοῦ κ. Χρυσόβεργη τοῦ Κουρο-

παλάτου, ἐξῆλθε πρὸ ὀλίγου ἀπὸ τὰ πινάκια τοῦ τύπου με-
 τοῦς ἀνήκοντες εἰς αὐτὴν πίνακας. Ὁ Ἀββὴ Βαρβιλομαῖος,
 συγγραφεὺς αὐτῆς, ἔλαβε σκοπὸν νὰ περιγράψῃ 300 ἐτῶν
 συμβεβηκότα, ὅσα εἶναι ἱκανὰ νὰ διεγείρωσι τὴν προσοχὴν,
 καὶ περιέργειαν τῶν φιλομούσων, καὶ φιλοκάλων. Ὅθεν ἔ-
 σπευσε εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν περιηγητὴν του νὰ περιέλθῃ τὰς
 ἐπαρχίας τῆς, νὰ παρατηρήσῃ πανταχοῦ τὰ ἔθνη, καὶ ἔθιμα
 τῶν λαῶν, νὰ παρασαβῇ εἰς τὰς ἐορτάς, καὶ πανηγύρεις των,
 νὰ μελετήσῃ ἀκριβῶς τὰς διοικήσεις, νὰ ἐρευνήσῃ ἐπιπόνως
 τὰς ἐπίδοσεις τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, νὰ συνανασραφῇ
 μετὰ τοὺς μεγάλους ἀνδρας τοῦ καιροῦ ἐκείνου, καὶ νὰ ἐξετά-
 σῃ κατὰ βάθος τοὺς πολιτικούς θορύβους, εἰ ὅποιοι ἀνέτρεφαν
 τῆς Ἑλλάδος τὸ σύστημα. Ὁ Περιηγητὴς, πιστὸς εἰς τὰς ἐπι-
 ταγὰς τοῦ κυρίου του, ἐκπληροῖ τὸ χρέος του μὲ προθυμίαν
 ἀοκνου, καὶ δίδει εἰς αὐτὸν λεπτομερῆ καταγραφὴν τῆς ἀπο-
 σοφῆς του, τὴν ὁποίαν κατέγραψε κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον.

Ὁ Α'. τοῖνον τόμος, τὸν ὁποῖον ἐπιγράφει Βίσαγωγίην,
 περιέχει σύντομον ἱστορίαν ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἕως τῆς
 ἀλώσεως τῶν Ἀθηναίων, κατὰ τὸ νῦν πρὸ Χριστοῦ, δηλαδὴ τὴν
 ἀγγλίαν ζωὴν τῆς Ἑλλάδος, τὰς Ἀσιανὰς ἀποικίας, τὸν Ἰνι-
 χον, Φορονέα, καὶ Κέκρωπα, τοὺς Ἀργυναύτας, τὸν Ἡρα-
 κλῆν, τὸν Θησεῖα, τὸν α. καὶ β. τῶν Θησῶν πόλεμον, τὸν
 τῆς Τροίας, τὴν ὑποτροφίαν τῶν Ἡρακλειδῶν, τὴν ἀποικίαν
 τῶν Ἰωνῶν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, τὸν Ὀμηρον, Δράκοντα,
 καὶ Ἐπιμενίδην, τὴν νομοθεσίαν τοῦ Σόλωνος, τὸν Πεισίστρα-
 τον, τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος, τῶν Θερμοπυλῶν, τῆς Σα-
 λαμίνος, τῶν Πλαταιῶν, τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, τὸν
 Ἀλκιβιάδην, τὸν εἰς τὴν Σικελίαν τῶν Ἀθηναίων πόλεμον,
 καὶ τὴν ἄλωσιν τῶν Ἀθηναίων.

Ὁ Β'. τὴν ἀπὸ Σκυθίας ἀναχώρησιν, τὴν Ταυρικὴν Χερ-
 σόνησαν, τὸν Εὐξείνου Πόντον, τὴν κατάσασιν τῆς Ἑλλά-
 δος μετὰ τὴν ἄλωσιν τῶν Ἀθηναίων, τὸν Θρακικὸν Βόσπορον,
 τὴν περιγραφὴν τοῦ Βυζαντίου, τὴν εὐτεῦθεν εἰς τὴν Λέσβου
 Θαλασσοπορίαν, τὸν Ἑλλήσποντον Ἰσθμὸν, καὶ τὰς παρ'
 αὐτοῦ Ἑλληνικὰς ἀποικίας: τὴν περιγραφὴν τῆς Λέσβου, τὸν
 Πιπτακόν, Ἀρίωνα, Τέρπανδρον, Ἀλκαῖον, καὶ τὴν Σαπράι·
 τὴν εὐτεῦθεν εἰς τὴν Εὐβοίαν Θαλασσοπορίαν, καὶ τὴν περι-
 γραφὴν αὐτῆς: τὸν εἰς Θήβας ἐρχομὸν, τὴν ἐκεῖσε διατρι-

βὴν, τὸν Ἐπαμινώνδην, καὶ τὸν Μακεδόνα Φίλιππον: τὴν εἰς
 τὰς Ἀθήνας ἔλευσιν, τοὺς κατοίκους αὐτῆς, τὴν συνκρόρισιν
 εἰς τὴν Ἀκρόδημιαν, τὸ Δύκειον, τὰς γυμνάσεις, τὸν Ἴσο-
 κράτην, τὰς παλαίστρας, καὶ τὸν ἰνταφιάσμον τῶν Ἀθηναίων·
 τὴν εἰς τὴν Κόρινθον περιήγησιν, τὸν Ξενοφῶντα, καὶ Τιμο-
 λεοντα: τὴν κρατολογίαν, ἀναθεώρησιν, καὶ ἄσκησιν τῶν
 παρ' Ἀθηναίους κρατευμάτων, τὴν συνάθροισιν εἰς τὸ Θέατρον,
 τὴν περιγραφὴν τῶν Ἀθηναίων, τὴν μάχην τῆς Μαντινείας,
 τὸν Θάνατον τοῦ Ἐπαμινώνδου, τὴν διοίκησιν, τὰς ἀρχάς,
 τὰ δικαστήρια τῶν Ἀθηναίων, τὸν Ἄρειον Πάγον, τὰς κρισολο-
 γίας, καὶ νομικὰς διατάξεις αὐτῶν, τὰ ἀμαρτήματα καὶ τὰς
 ποινὰς, τὰ ἔθνη καὶ τὸν πολιτικὸν βίον, τὴν θρησκείαν, τοὺς
 ἱεροὺς ὑπουργοὺς, τὰ κύρια κατὰ τῆς θρησκείας ἐγκλήματα·
 τὴν περιήγησιν εἰς Φωκίδα, τὰ Πύθια, τὸν νόον καὶ τὸ μαν-
 τεῖον τῶν Δελφῶν, τὰ ἀξιοσημείωτα συμβεβηκότα, τὸν θά-
 νατον τοῦ Ἀγησιλάου, τὴν ἀνάσασιν τοῦ Φιλίππου εἰς τὸν
 θρόνον τῆς Μακεδουίας, τὸν συμμαχικὸν πόλεμον, τὰς ἐορ-
 τὰς τῶν Ἀθηναίων, τὰ Παναθήναια καὶ Διονύσια, τὰς αἰ-
 κίας καὶ τὰ συμπόσια αὐτῶν.

Ὁ Γ'. τὴν ἀνατροφὴν τῶν Ἀθηναίων, τὰς συνομιλίας
 περὶ τῆς μουσικῆς τῶν Ἑλλήνων, ἀκολουθίαν τῶν ἠθῶν τῶν
 Ἀθηναίων, τὴν βιβλιοθήκην Ἀθηναίου τιμῶς, τὴν κλάσιν τῆς
 φιλοσοφίας, τὸν λόγον τοῦ μεγάλου ἱερέως τῆς Δήμητρος πε-
 ρὶ τῶν πρώτων αἰτιῶν, τὴν Ἀστρονομίαν καὶ Γεωγραφίαν, τὸν
 Ἄριστιππον, τὰς συγχύσεις τοῦ Διονυσίου καὶ Διῶνος, τὰ τὰ
 ξείδια τοῦ Πλάτωνος εἰς Σικελίαν, τὴν εἰς Βοιωτίαν περιήγη-
 σιν, τὸ σπήλαιον τοῦ Τροφῶντιου, τὸν Ἠσίοδον καὶ Πίνδαρον,
 τὴν περιήγησιν εἰς τὴν Θετταλίαν, τοὺς Ἀμφικτύονας, τὰς
 μαγίστας, τοὺς βασιλεῖς τῶν Φερῶν καὶ τὰ Τέμπη: τὴν εἰς
 Ἠπειρὸν, Ἀκαρνανίαν, καὶ Αἰτωλίαν περιήγησιν, τὸ μαντεῖον
 τῆς Δαδώνης καὶ τὸ πῆδημα τῆς Λευκάδος: τὴν εἰς Μίγαρα,
 Κόρινθον, Σικυῶνα, Ἀχαΐαν καὶ Ἠλείαν περιήγησιν, καὶ τοὺς
 Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνας.

Ὁ Δ'. τὴν ἀκολουθίαν τῆς εἰς τὴν Ἠλείαν περιήγησεως,
 καὶ τὴν κατοικίαν τοῦ Ξενοφῶντος εἰς Σικιλοῦντα, τὴν εἰς
 Μεσσηνίαν καὶ Λακωνίαν περιήγησιν, τοὺς πολίτας αὐτῆς,
 ἰδίως γενικῶς περὶ τῆς νομοθεσίας τοῦ Λυκούργου, τὸν βίον
 του, τὴν διοίκησιν τῆς Λακεδαίμονος, τοὺς νόμους αὐτῆς.

τὴν ἀνατροφὴν, τοὺς γάμους, τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα, τὴν θρησκείαν, τὰς ἐορτὰς, καὶ τὴν πολεμικὴν τῶν Σπαρτιατῶν δοῦλευσιν, τὴν ὑπερμάστιν τῶν νόμων τοῦ Λυκούργου, καὶ τὰ αἷτια τῆς ἐκπτώσεως αὐτῶν, τὴν περιήγησιν εἰς Ἀρκαδίαν καὶ Ἀργολίδα, τὴν δημοκρατίαν τοῦ Πλάτωνος, τὸ ἐμπόριον τῶν Ἀθηναίων, τοὺς φόρους καὶ τὰς προσόδους αὐτῶν, τὴν Λαγικὴν καὶ Ῥητορικὴν.

Ὁ Β'. τὴν περιήγησιν εἰς Ἀττικὴν, τὴν Γεωργίαν, τὰ ὄρυγματα τοῦ Σουπίου, τὴν ὁμιλίαν τοῦ Πλάτωνος περὶ τῆς δημιουργίας τοῦ Παντός, τὰ ἀξιοσημειώτα συμβάντα εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ Σικελίαν ἀπὸ τοῦ τυζ' ἔτους πρὸ Χριστοῦ ἕως τοῦ τυδ', τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Δίανος, τὴν κρίσιν τῶν στρατηγῶν Τιμοῦ καὶ Ἰφικράτους, τὸν συμμαχικὸν, καὶ ἱερὸν πόλεμον, ἐπιστολὰς περὶ γενικῶν τῆς Ἑλλάδος ὑποθέσεων, τὴν ιδιότησα τῶν ἀκινήτων κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην καὶ ἄλλους φιλοσόφους, τὴν ἐξορίαν τοῦ Διονυσίου εἰς Ἡρῆνθον, τὰ κατορθώματα τοῦ Τιμολέοντος, τὴν Φυσικὴν, τὴν Φυσικὴν Ἰσορίαν, τὰ πνεύματα, τὴν Ἰσορίαν, τὰ κύρια τῶν Ἑλλήνων ὄνόματα, τὸν Σωκράτην, τὰς ἐορτὰς, καὶ τὰ μουσικὰ τῆς Ἑλευσίνος.

Ὁ ΣΤ'. τὴν Ἰσορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ θεάτρου, τὴν παράστασιν τῶν δραματικῶν δραμάτων, τὴν συνδιάλεξιν περὶ τῆς φύσεως καὶ τοῦ ὑποκειμένου τῆς τραγωδίας, τὴν σύνοψιν περιηγήσεως τινὸς εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀσίας, καὶ τινὰς τῶν ἐργαστηρίων, τὴν περιγραφὴν τῆς Ρόδου, Κρήτης, καὶ καὶ τοῦ Ἰπποκράτην, τὴν τῆς Σάμου καὶ τὸν Πολυκράτην, τὴν συνομιλίαν περὶ τῆς σχολῆς τοῦ Πυθαγόρου, τὴν περιήγησιν εἰς τὴν Δῆλον, καὶ τὰς κυκλάδας νήσους, τὰς ἱεροπραξίας τοῦ γάμου, καὶ τὴν περὶ εὐδαιμονίας συνομιλίαν.

Ὁ Ζ'. τὴν ἀκολουθίαν τῆς εἰς τὴν Δῆλον περιηγήσεως, τὰς δόξας περὶ θρησκείας, τὴν Ποίησιν, τὴν Ἠθικὴν, τὰς νέας τοῦ Φιλίππου ἐπιχειρήσεις, τὴν μάχην τῆς Χαιρωνείας, καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὰς ἐποχὰς, τοὺς Ἀττικοὺς μῆνας, τὰ κριτήρια, τὰς ἀποικίας, τοὺς ἐνδόξους ἀνδρας, τὴν σύγκρισιν τῶν Ῥωμαϊκῶν καὶ τῶν Γαλλικῶν, τὴν ἀναλογίαν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ποδὸς μετὰ τὸν Γαλλικόν, τὴν ἀναλογίαν τῶν Ῥωμαϊκῶν βηματῶν μετὰ τὰ Γαλλικὰ ποσία, τὴν τῶν Ῥωμαϊκῶν μιλλιῶν μετὰ τὰ Γαλλικὰ ποσία, τὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ ποδὸς μετὰ τὸν Γαλλικόν, τὴν τῶν καδίων μετὰ

τὰ ποσία καὶ Ῥωμαϊκὰ μίλλια, τὴν τῶν καδίων μετὰ Γαλλικὰς λεύγας, τὴν ἐκτίμησιν τῶν Ἀττικῶν νομισμάτων, τὴν ἀναλογίαν τῶν Ἑλληνικῶν καδίων μετὰ τοὺς Γαλλικοὺς, καὶ τὸν γενικὸν τοῦ συγγράμματος πίνακα.

Ὁ δὲ μεταφραστὴς, κινούμενος ἀπὸ τῆς πρὸς τὴν πατρίδα σέβας καὶ ἀγάπην, ἐπροθυμοποιήθη, δυσιάζων ἕλα του τὰ κέρδη, νὰ πλουτίσῃ τὸ γένος μετὰ τοιοῦτον πολῦτιμον θησαυρὸν, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐλυπήθη μήτε πόνους, μήτε ἔξοδα, μήτε εἰς οὐδὲν ἄλλο ἀπέβλεψε τῶν, ὅσα συνεβίβουσι νὰ φέρωσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς ἀτολίαν, καὶ νὰ τοὺς ἀποκαθιῶσι δυσκινήτους, ἀλλὰ καίτοι πανταχόθεν πιεζόμενος, καὶ σενοχαρούμενος, ἐκίνησεν ὅμως πάντα λίθον, καὶ ἐκ τοῦ σερήματος ἔφερε τὸν σκοπόν του εἰς ἔκδοσιν. Ἡ μεταφραστὴς του, νομίζω, ὅτι θέλει κρατῆ εἰς τὸ γένος εὐάρετος· διότι ἐβάδισε τὴν λεωφόρον καὶ τετριμμένην, μὴ ἐκκλίνας, οὔτε εἰς τὸ ὑψηλὸν ὕψος ὡς μὴ κοινοτέρου, οὔτε εἰς τὸ εὐτελεῆ καὶ ταπεινόν· διότι πάντες κοινῶς συντρέχουσι μετὰ σπουδῆς εἰς τοῦ φωτισμοῦ τὴν πρὸσδον· καὶ μάλιστα ἔκρινε πάντῶν ἀκατάλληλον τὸ νὰ βάλῃ ἐν τῇ ἑξελληνίσει τοιοῦτου συγγράμματος εἰς τὰ σώματα τοῦ Πυθαγόρου, Θαλήτος, Δημοκρίτου, Σωκράτους, Πλάτωνος κ. τ. λ. λέξεις χυδαίας. Εἰς τὰς ὑποσημειώσεις τοῦ συγγράμματος ἐπρόσθεσε καὶ τινὰς ἰδίας, προσηκούσας εἰς τὰς ὑποθέσεις, καὶ ἐσημείωσε τὰ παρὰ τῶν συγγραφέων ἀνακαλούμενα, ἂν ὄχι ἄλλα, πολλὰ ὅμως· διότι ἡ ἄλλειψις τῶν ἐξόδων τὸν ἐξίασε νὰ παραβλέψῃ πολλὰ, καθὼς πολλάκις μοι τὸ ἔλεγεν. Ἡ προθυμία του λοιπὸν ὑπὲρ τῆς τοῦ γένους ἀφελείας εἶναι ἀξιώπαινος. Ἐὰν ὅμως ὑπὸ τῶν ἐξονυχίζοντων λεπτομερῶς τοὺς πόνους τῶν ἄλλων εὐρεθῶσι παραδρομαίτινες, εἶναι συγγνώμης ἀξίαι, ὅταν κρίνωσιν ἀπαλῶς τὰ ἡμέτερα πρᾶγματα. Δέξασθε λοιπὸν εὐμενῶς τὸ σύγγραμμα, ᾧ ζηλωταὶ τῶν προγονικῶν ἀρετῶν! καὶ θέλετε εὐρεῖ εἰς αὐτὸ μεγάλην ἀφελείαν. Ἐββωθε.

Δημήτριος ὁ Χαρίδημος.

Ἐξεδόθη εἰς Παρισίους Ὁμήρου Ἰλιάδος βαψωδία Δ, μετ' ἐξηγήσεων παλαιῶν καὶ νέων, ἐκδο-

σις Βολιισία, Ἐκ τῆς τυπογραφίας Γ. Μ. Βεράρτου, τὰ Προλεγόμενα περιέχονται εἰς ἕξ σελίδας· τὸ δὲ κείμενον καὶ τὰ σχόλια μὲ τούτους πίνακας, εἰς σελ. 61. Εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ κειμένου εἶναι χαλκογράφημα παρισάνουσα τῶν Θεῶν τὴν συνίλευσιν. Αὕτη ἢ Γαφῶδια πωλεῖται ἄδελτος 3 φρ., παρὰ τῷ Firmin Didot, rue Jacob, N°. 24, καὶ παρὰ τῷ Allais, rue de Savoie, N°. 4.

Ὅσοι ἐπιθυμοῦν ἢ ἀποκτήσωσι τὰς τρεῖς προτέρας βιβλιοθήκας, ἢμποροῦν νὰ τὰς εὕρωσι καὶ εἰς Τεργέσιν, Σμύρνην, Κωνσταντινούπολιν, καὶ Βουκορέσιον.

Ἄ Ν Α Κ Η Ρ Ξ Ε Ι Σ.

Ἀνακηρύττεται πάλιν πῦν Θεῶ ἡ ἔκδοσις τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ καὶ εἰς τὸ ἐρχόμενον ἔτος. Ἡ ἑκτὸς τῆς συνήθους συνδρομῆς τοῦ κοινοῦ ἐλευθέριος χρηματικὴ βοήθεια πολλῶν γενναίων ὁμογενῶν, καὶ οἱ εὐγενεῖς κόποι πολλῶν σοφῶν λογίων τοῦ ἡμετέρου γένους διατήρησαν μέχρι τῆς σήμερον τὴν κοινωφελῆ ταύτην ἐφημερίδα· τούτους δ' ἔκδοτας αὐτῆς εὐφραίνει ἡ γλυκεῖα συνείδησις, ὅτι καθ' ὅλας τὰς δυνάμεις, ἐκοπίασαν καὶ συνήργησαν εἰς τὴν φερέωσίν τῆς, πάντοτε εὐγνωμονοῦντες πρὸς τὴν κατὰ καιροὺς ἐνδειχθεῖσαν εὐνοίαν καὶ συγκατάθεσιν ἡμφοτέρων τῶν τάξεων, τῶν ὁποίων εἶναι ἔργον καὶ κτήμα ὁ Δόγιος Ἑρμῆς. Ὅτι τῶν φιλομούσων λογίων μας ἡ τάξις θέλει δείξει καὶ ἐφεξῆς μὲ τὴν αὐτὴν προθυμίαν καὶ ἐπιμέλειαν τὴν αὐτὴν εὐγενῆ ἀμίλλαν πρὸς τελειοποίησιν τοῦ καλοῦ καὶ κοινωφελοῦς τούτου συγγράμματός ταν, μαρτυρεῖται ἀπὸ αὐτῶν τὰς ἀξιοπείρους ὑποσχέσεις, ἀπ' αὐτῶν τὰ εὐγενῆ φρονήματα, τὰ ὅποια λάμπουσιν εἰς τὴς κατὰ καιροὺς ἐν τῷ Δ. Ἑρμῆ ἐκτεθείσας ἰδέαις τῶν. Ὅτι δὲ καὶ τὸ φιλότιμον κοινὸν ἡμῶν θέλει τιμῆσαι ἀξίως καὶ εἰς τὸ μέλλον τούτους ὑπὲρ τῆς φερέωσας τοῦ Δ. Ἑρμοῦ ἀξιοπαύτους κόπους τῶν ἡμετέρων Πατριῶν, τὸ ἀπέδειξεν ἡ παρελθούσα βοήθειά του, καὶ τόσον πλέον ἀναμφίβολος γίνεται ἡ μέλλουσα, ὅσον πραγματικῶς ἀποδεικνύεται κατ' ἔτος ἢ ἐπὶ τὸ κρεῖττον μεταβολὴ τῆς ἐφημερίδος. Ἄν ἡ συνέργεια τοῦ ἔκδοτου δὲν εἴρῃν ἀνάλογος μὲ τὴν ἀπαιτούμενην, παρὰ

παντὸς ἔκδοτου συγγράμματος περιδικῶ, καὶ μάλιστα φιλολογικῶ, οἱ μὲν φίλοι του συνηγάται, εἶναι βέβαιος ὅτι δικαίως τὸν ἀθωόνουσιν, αὐτὸς δὲ παρακαλεῖ τούτους φιλότατους ὁμογενεῖς τῶν, τούτους γνησίους Ἑλληνας, ὅχι τούτους Σκυθέλληνας, νὰ γίνωσι καὶ αὐτοὶ ἀναλύγως μὲ τὰς περιστάσεις μας συγκαταθετικώτεροι πρὸς κοπιῶντα κατὰ δύναμιν καὶ εὐσυνήδοτας ὑπὲρ τῆς πατρίδος του.

Ἡ προκαταβαλλομένη ἐτήσιος τιμὴ τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ διαμένει ἡ αὐτὴ, δηλ. φιορίνια ἀργυρᾶ 10 εἰς Βιένναν, καὶ 12 εἰς τὰ ἔξω μέρη, ἢ τάλληρα 6 (πρὸς 2. φιορίνια ἀργυρᾶ τὸ ἓν) εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Εὐχαριστῶν δημοσίως τούτους κατὰ διαφόρους τόπους φιλογενεῖς ἐπιστάτας τῆς συνδρομῆς τοῦ Δ. Ἑ., τούτους παρακαλῶ ἢ ἀναλάβωσι τὸ βῆρος τοῦτο καὶ εἰς τὸ ἐρχόμενον ἔτος.

Οἱ φιλογενεῖς ἐπιστάται τῆς συνδρομῆς τοῦ Δ. Ἑ.

- Ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ ἐντιμώτατος καὶ ἄλλοσημῶτατος κ. Ἰ. Πολυχρονιάδης.
- Ἐν Σμύρνη
- Ἐν Βουκορέσιῳ ὁ εὐγενέστατος Ἄρχων Στόλνικος κ. Κωνσταντῖνος Γαλάτης.
- Ἐν Ἰασίῳ ὁ εὐγενέστατος Ἄρχων Καμινάρης κ. Μ. Βεράρδος.
- Ἐν Ἰωαννίνοις ὁ ἐντιμώτατος καὶ φιλογενέστατος κ. Κωνσταντῖνος Βαταβάλης.
- Ἐν Ἰδρᾷ ὁ ἐντιμώτατος καὶ φιλογενέστατος κ. Γ. Γκιώνης.
- Ἐν Λονδίῳ ὁ ἐντιμώτατος καὶ φιλογενέστατος κ. Ἀλέξανδρος Κουτόσαυλος.
- Ἐν Μόσχῃ ὁ ἐντιμώτατος καὶ φιλογενέστατος κ. Νικόλαος Β. Γκούσης.
- Ἐν Ὀδησσῶ τὸ Ἑλληνομπορικὸν Σχολεῖον.
- Ἐν Ταγαυρόκῃ ὁ ἄλλοσημῶτατος καὶ φιλογενέστατος Δημήτριος Οἰκονομηδής.
- Ἐν Τεργέσῃ οἱ ἐντιμώτατοι καὶ φιλογενέστατοι κ. Παντοχέων Μαυρογορδάτος καὶ Λεονάρδος Βούβρος.
- Ἐν Λιόδωρῳ ὁ ἐντιμώτατος καὶ φιλογενέστατος κ. Κωνσταντῖνος Ν. Μαυρογορδάτος.

